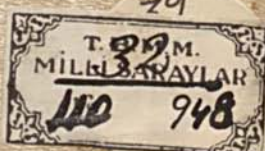

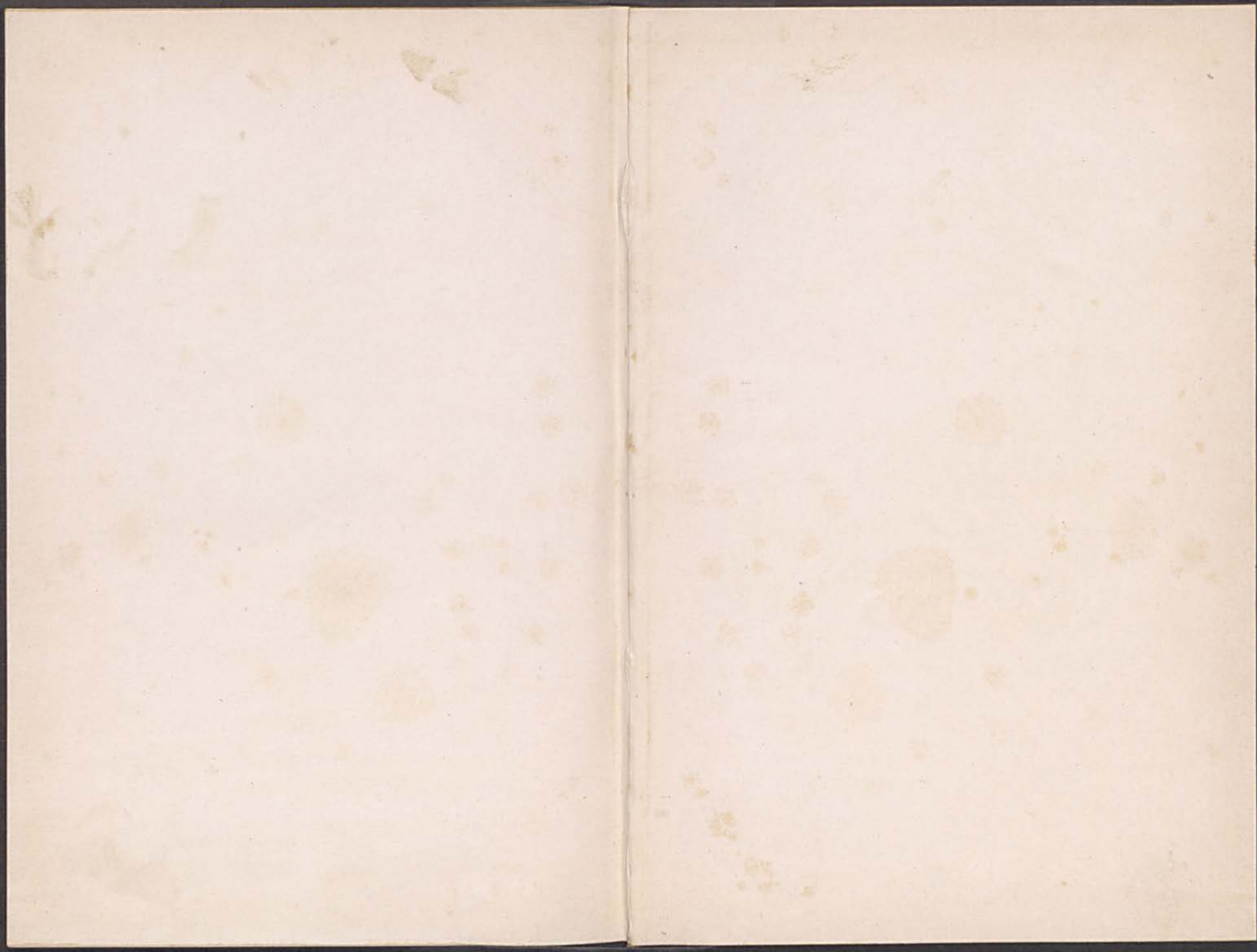

نظر اسلامده مقام خلافت

66
177c

32

نظرات اسلام آباد مقام خلافت

اثر خانہ عمر لطفی

سلانیک

اورتولو چار شوده «عصر» مطبعه - منده
طبع اولتشددر .

۱۳۳۰

« نظر اسلامده مقام خلافت »

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله وحده ، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده :

جمهونك معلومی اولدینی اوزره : مجلس مبعوثان عثمانی ،
دوره اولای اجتماعك ایلک سنه سنده : قانون اساسینك اوتوز
بشنجی ماده سی اقتضاسینجه منحصرأ بد اقتدار حضرت
پادشاهی به مفوض اولان « هیئت مبعوثانك فسخی » حققی ،
هیئت اعیانك انضمام موافقتی . شروط اولق صورتنده تقیید
ایتدیرمکه موفق اولمش ایدی .

محاسنك دردنجی سنه اجتماعنده هیئت وكلا مجلس مبعوثانه
كلارك اسباب موجب بیانیله بوقیدك مستعجلا تعدیلتی تکلیف
ایلدی .

شویله که : ذات حضرت پادشاهی هیئت مبعوثانك عنداقتضا
فسخ خصوصنده هیئت اعیان ایله اشاره ایده جک ؛ فقط
فسخ ایله عدم فسخ خصوصلرند . هیئت : شارالیهانك رأی و اشارتیه
مقید اولیه جق .

هیئت و کلابه ، اتحاد و ترقی فرقه سی ظہیر اولہرق تکلیفک
قبولی طرفی التزام ایڈیوردی . فرقہ مخالفہ ایسہ طہسان ادج
سنہ سی وقعہ سنی درپیش ایدرک کمل شدتہ مخالفت کوستریوردی .
تکلیف واقعک لہ وعلیندہ برحق سوزلر سویلندی .
بو میانہ حقوق و اوصاف خلافت دہ موقع بحث وجدالہ وضع
اولندی .

معاشر مسلمینہ کورہ مسئلہ خلافت ، سائر مسائل حیاتیہ
واجتماعیہ نک شاناً اعمی ، مقاماً اعظمی در . جدأ دقیق و عمیق
واونسبتہ سزاوار اہتمام واعتنا اولان بو مسئلہ منہایہ دائر
ایراد کلام اولنورکن تلمیح وایمالرہ ، ایہام وایہاملرہ کثرت
اوزرہ مراجعت ، مسئلہ نک اقتضا ایڈیکی جدیت لسان ووضوح
بیانہ غیر موافق اولمقلہ برابر صولک درجہ دہ مضر در ، خطرناک در .
ہلہ محل جریان بحث ، مجلس مبعوثان ملت اولور . بحث
ایدن ذات دہ بین الامۃ صفت علمیہ سیلہ مشہور بر صاحب فضل
و عرفان بولنور ایسہ : ترتیب کلامدہ دقت ، تمہید مرادہ
اعتنا بالخاصہ اوزانہ کورہ برقات دہا کسب وجوب ایدر .
زیرا اوکرسی عالی اوزرنندہ این فنا ہر نہ سویلہ نیرسہ وساطت
مطبوعات ایلہ نواحی عالمک ہر طرفتہ نشر واعلان اولنور ؛
ارجای اسلامک ہر طرفتہ دہ نوع وماہیتہ کورہ مسموع
وملتفت اولور . خیر ایسہ خیری انتاج ایدر ؛ شر ایسہ مؤدی
شر محض اولور .

.*

مجلس مبعوثانک دردنجی سنہ اجتماعنک اوتوز الشہجی
واوتوز یدنجی جلسہ لربنہ غاند اولان ضبط ورقہ لرندہ ، فرقہ
مخالفہ رجائندن وافضل علمای اسلامدن توقاد سنہ جانجی مبعوث
سابقی مصطفی صبری اذربینک مفصل بر خطابہ سی مندر جدرہ .
فاضل مشارالہ بو خطابہ لرندہ مختلف موضوعلر حقندہ
ایراد کلامدن صکرہ خلافت مسئلہ سنہ انتقال ایلہ دیورلرکہ :
(الحاصل توازن قوی بمشتدہ خلاصہ دیرم کہ : حقوق سلطنت محتاج)
(توسیع محتاج تربیددکل ، محتاج تخلص بر حالہ در . صکرہ خلافتدن)
(شریعتدن دہ بحث اولندی . رجائیدہ دم حقوق خلافتی اوقدر)
(تعمیتہ سوق ایڈیکر . اگر کتابلری آچاردہ امام المسلمین)
(اولان ذامک حقوقی اوصافی تعداد ایدہ جک اولورسہق)
(ایچندن چیقماز سکر بو حقوق خلافت بحثی ارقدر)
(قاریشدیر میگز . بر آزردہ کتابہ اویدر مغلہ چالیشکر !)

ایشتہ مشارالہ صبری افندی خلافتہ متعلق اولہرق حل
انتضا ایدن بر مسئلہ دن بو طرز بیان ایلہ بحث بیوردینر . ہمدہ
مجلس مبعوثان وسطندہ وکرسی ملی اوزرنندہ اشمندی بر تأمل
ایدہم اوزمانکی حال وموقع نہ ایدی ؟

اوزمانکی حال وموقع : ہیئت وکلا ، ہیئت مبعوثانہ
خطاباً دیوردی کہ : سز حقوق شرعیہ خلافتدن برحق مطلق
خلاف حکم شریعت اولہرق وقتیلہ ہر نسلہ قصر وتقید

ایستدیکز ! شمدی بو قیدی فك ایتمه کر لازمدر. زیر ابو قیدك
دوای ملت و دولت حقنده موجب مضرت اولیور .

فرقه مخالفه رجالی ده دیورلردی که : خایر ! سزك بحث
ایستدیکز حقك ، شرعاً برحق مطلق اولسی شویله طورسون ،
نزد شریعتده حق مشروع بیله عد اولنه ماز . اوحق مقام
خلافته ملت اعطا ایله مشدر . شرطی ده حال حاضری اوزره
مقیداً بقای در!

حکومتك مطالبه سی نفس الامرده مصیب ایدی یا خود
دکل ایدی . بز بو جهتدن بالآخره بحث ایده جکر ! آنجق
مطالبه اولنان حقك عدم مشروعیتی ادعا ایچون فرقه مخالفه
عهده سنده ترتب ایدن وظیفه نه ایدی ، بز شمدی بوجهتی تدقیق
ایلیه جکر . بز قالیسه وظیفه او ایدی که : فرقه مخالفه حقوق
خلافتی علی مامشرع الله یکان یکان تعداد ایده جکر ، صکرده ده
دیه جکر ایدی که :

ایشته حقوق خلافت نزد شریعتده بو تعداد ایستدیکمز انواعه
مقصود و منحصردر . سزك ادعا ایلدیکمز حق بو جمله دن
خارجدر . بناء علیه مطالبه کر طرف شریعتدن رد اولنور!
فرقه مخالفه بو وظیفه یی فصل ایفا ایله دی ؟

مهم و مشوش بر صورتده ! اولجه ده سویله دیکمز اوزره
بو خصوص حقنده شرع الهی نامه ایراد کلام ایدن مصطفی
صبری افندی :

« حقوق خلافتی رجا ایده رم او قدر تعمیق سوق ایتمیکز . »
« اگر کتابلری آچارده امام المسلمین اولان ذاتك حقوق »
« و اوصافی تعداد ایده جك اولورسوق ایچندن جیقاماز سکر . »
« بو حقوق خلافت بختی او قدر قاریشدر میکر . بر ازده »
« کتابه او بدرمه چالیشکر ! سوزلرخی سویله دی !! »
نه ایچون ؟

أوت نه ایچون حقوق خلافتی تعمیقندن استکاف بیوردیلر ؟
ونه ایچون کتابلری آچوبده حقوق و اوصاف خلافتی تعداد
ایدرك اعتقاد لر نجه بر حق فضولی طلبنده بولنان هیئت و کلایه
قارشی بیان حکم الهی ایله احتجاج بیورمادیلر ؟
ایراد حجت مقامنده ترك حجت معقولی در ؟

هله : « ایچندن جیقاماز سکر . بو حقوق خلافت بختی
او قدر قاریشدر میکر » دیو حقوق خانهای ماهیانی اکلاشیاماز
بر رتك غریب ایله تصویر ایتك ؟ و بو صورت تصویر ایله
حقوق خلافتك هیچی به یقین بر مرتبه یستی ده بولندیغنی ایهام
ایله مك اولیه جان آله جق بر موقعده جائزی ایدی ؟

خایفه نك حقوق و اوصافی حقنده کی تعریفات الهیه یالکر
علمایه محرم اولوب ، سائر احاد امته قارشی نا محرم می در ؟
رعیت اوزرنده کی حق تصرفی مصلحتیه منوط اولان
امام المسلمینك له وعلیه بنده کی نصوص ربانیه اولیه بر محل احتیاجده
بیان ایلدیوبده نه زمان بیان ایلدیه جك ایدی ؟

بالاجال : خلقك عرض ليله مال و جانلری اوزرنده اجرای حکومت ایدمه جك اولان برامیر نامه ده عملینه کوره برحق فضولی طلب اولندیغی صرعه طرد آل طلب اقامه ایدایان جیج شرعیه هانکی صرعه اقامه ایدیه جکدی ؟ بیورر لسه که بز بو وظیفه بی ایفا ایله دك . شاهد دعوا مزده شو سوزلردر !

(خلافت اسلامیه ده اساس ، خلیفه بی — فعال لما یرید —)
(حالته کتیرمک و یا خود خطادن منزله فرض ایتمک دکلدر .)
(بلکه بر اعرایینک خلیفه ثانی پیغمبری حضرت عمره خطاباً :)
(اکر سن استقامتدن قانون الهیدن انحراف ایدرسه ک او)
(انحرافی قایجمله طوغرلیرم دیدیکی کبی ، خلیفه بی شرع)
(وقانونه منقاد بر وضعت مجله ویرمکدر . مسلمانلر اولیه)
(بر حر پیغمبرک امتی درکه او پیغمبر امتلینه هر اقسام)
(قیلدقلری یان سو نمازنده واقع قنوت دعا سنه شو جمله بی وضع)
(ایتدیرمشدر . — ونخلع وتترك من یفجرک — بزم)
(پادشاهمک ملک خصلت اولدیغی تقدیرله برابرینه ظن)
(ایدرم که کندینه خلیفه ثانی حضرت عمرک حقوقدن فضله)
(برحق ویرمک ایستمز سیکر دکلکی ؟ حضرت عمرشوری ده قاج)
(رایه مالک ایدی بیلیرمیسکر ؟ بر رأی واردی ! حتی)
(حضرت عمر — انا کاحده کم — یعنی بن سزک رأی)
(خصوصنده بریکز کبییم بیوردیلر . بز ایسه ذات حضرت)

(پادشاهی به اعیان ایله مبعوثاندن مرکب اولان برکتله*)
(قانونیهک مجموع اراسنه مساوی بر رأی ویردک کافیدر)
(ظن ایدرم !)
جواباً دیرزکه :

بو سوزلرده خلیفه فضله حقوق تأمین ایدندیکنه تعریض وار . خلیفهک رأیاً و حکماً بر مبعوث ایله مساوی بولندیغنه ایما وار . اعوجاجنه قارشی — حتی بر اعرابی طرفدن بیلله — سیف ایله مقابله ایدیه جکنه اشارت وار . فجوره اقدامی حالنده خلع و ترک اولنه جفته تلمیح وار . لکن شرع الهی نزدیکی حقوق اصلیه وثابته سی نهدن عسارتدر ، آئی بیان یوق ! اوصاف مطلوبه خلافت ، یعنی مابه القیام خلافة اولان اوصاف نه کی شیلردر ، آنلری ده تصریح یوق !

دیمک فاضل مشارالیه وظیفه لرینی تمامیه ایفا بیورماملره حتی بزم بالاخره واضحاً و حقاً اراده و اثبات ایله جکمز اوزره ایفا ایلدکاری مقداری ده خطرات و نقائص ایله مملودر ! مصطفی صبری افندی او خطابه بی ایراد ایتدیکی زمان عهده لرنده بری دائمی ، دیکری موقت اوله رق ایکی صفت مجتمع ایدی .

پیغمبران عظامک نزد امتده امینی ایدیلر : که بو صفت ، صفت دائم لریدر . زیرا علیه الصلاة والسلام افندمن — العلماء امناء الرسل — بیورمشلردر . یعنی علما اینیای

عظامتک امینلری در -

صفت موقته لری ده او ائشاده عهده لرنده بولنان وکالت
امت ایدی . معلوم اولدینی اوزره وکالتدهده امانت شرطدر!
ایمدی بز مشارالیهدن سؤال ایدهرز :

مادام کندی قوللرنجه : قانون اساسی طرفندن امام المسلمینه
تأمین ایدیلان حقوقده زیاده وار ایش : شرع اسلام اوقدر
حقوقه ، اودرجه لرده اطلاق تصرفه مساعدده ایتمز ایش . او
حاله کندیلری اوزواند حقوقک خدمعروف شرعی به ارجاعنی
نه ایچون طلب ایتمدیلر؟ که بوطلب — انبیانک نزد امته امینی
وملتک مجلس مبعوثانده وکیلی — بولملری حسبیه عهده لرنده
مرتب ، ایفاسی واجب بر وظیفه متحتمه ایدی ! لکن بوسؤال
نامحذر . زیرا مشارالیه اداکارده لری اولان حقوق زانده نك نه دن
عبارت اولدیغنی بیان بیورما مشلدر که ، آنلرک حد اعتدال شرعی به
ارجاعنی نه ایچون طلب ایتمدکلری کندیلرندن سؤال اولنه بیلسون !
دیرلرسه که بز خلیفه به وریلان حقوق زانده حقتده کلیاً سکوت
ایتمش دکلز . حتی حضرت عمرک شوری ده آنحق بر رأی
اولدیننی و خلیفه مشارالیهک — انا کا حدکم — دیهرک رأی
خصوصنده کندیلریله دیگر اهل شوری آرهنده اصلا فرق
بولمادیغنی بالذات افاده بیوردقلرنی ، و حال بویله ایکن بزم
ذات حضرت پادشاهی به اعیان ایله مبعوثانندن مرکب بر کتله
قانونیه نك مجموع اراسته مساوی بر رأی ویردیکمزی صراحة

بیان ایله دك ! ایشته خلیفه به وریلان بورأی حقوق زانده دن
دکلده ندر ؟

جواباً دیرزکه : أوت فی الحقیقه بوسوزلری سویلدیکز !
لکن سویله ماملی ایدیکز ! زیرا مقام خلافت کتیریلان و بیعت
امتله خلافتی تقرر ایدن برذاتک رجحان رأی وامری شرعاً
بر حکم مقطوع بهدر . شرط آنحق رأی وامرنده شائبه معصیت
موجود بولما مقدر . یعنی خلیفه نك رأی وامرنده اطاعت اولتماز ،
اوزمانده که : رأی وامرنده اثر معصیت بولنور . عکس تقدیرده
اطاعت واجبهدر . بناءً علیه خلیفه اولان ذات رأی مرجحه
صاحبدر !

اگر رأی خلیفه نك بر مبعوث رأیله حکماً و تأییر آمساوی
اولدیننی حقتده کی سند شرعیلری عمر بن الخطاب رضی الله عنیهک
— انا کا حدکم — بیورمش اوللرینه منحصر ، ایسه بز بوقولک
او بولده کی ادا لرینه حجت تشکیل ایدوب ایدمه جکی بحثی
ایکنجی مرتبه به براقه رق ، مرتبه اولی ده ذات فاضلان لرندن
سؤال ایدهرز که بوقولک حضرت عمردن صدوری حقتده کی
سندلری هانکی اثردر ؟ بز امام مشارالیهدن بویله بر قول صدورینه
مطلع دکلز . آنحق قول مذکورک مجلس مبعوثانده کندیلری
کی بر عالم جلیل طرفندن خلیفه مشارالیه نسبت ومقام حجتده
در میان ایدلمسی اوزرینه — البته حضرت عمردن بویله بر قول
مروی در که مصطفی صبری افندی او بولده براحتجا جده بولندیلر —

دیه ریک برچوق کتب واسفارہ مراجعتہ تحریرانہ بولندق . زیرا محل و سبب ایرادینی لایقہ آکلامق ایستدک . لکن نتیجہ تحریراتمز بوشه چیقدی ، بولق میسر اولمدی !

علی الخصوص بزبوسوزی امام علی رضی الله عنه منسوب اوله رق ضبط ایلمش ایدک . برچوق کتہ ایلر دده بوصورتله مندرجدر . از جمله تاریخ ابی الفدادہ بیان اولندیغی اوزره :

شہید مکرم حضرت عثمان رضی الله عنه ک قتل ایدلمسی اوزرینه مدینہ منورہ تمام بش کون مدت بحران عظیم ایچنده قالمش ایدی . اهل قیام خلیفه بولمقدہ متحیر ایدیلر . مصریلرک امیری بولنان « غافی » ایله معیتی خلقی برطرفدن ، کوفه لیلرله بصره لیلر دیگر طرفدن خلافتی درعهده ایدہ جک بر ذات آرامقدہ ایدیلر . طلحه باغچه سنده اختفا ایتمش ایدی . زبیر ایله سعد مدینہ دن چیقوب برطرفه کیتمش ایدیلر . حتی بنی امیه ارکانی جملة فرار ایله مشر ایدی .

« غافی » ایله رفقای امام علی به مراجعت ایتدیلر . جناب امام قبول ایتیمه ریک کندیلرینی رد بیوردیلر . ینه او ائنادہ کوفه لیلر زبیری ، بصره دن کلنلر طلحه بنی بولهرق مشارالہما به تکلیف خلافتده بولندیلر . نه زبیر نه ده طلحه رضی الله عنہما قبول ایتیموب انلردخی امام علی کبی ردایله جواب ویردیلر .

کرچه اهل قیام جناب عثمانک امر قتلنده متفق ایدیلر . لکن بعدالقتل خلیفه انتخابنده اتفاق ایدہ میورلردی . مدینہ

غرق حیرت ، حال وخیم . مآل مجهول ایدی . کویا هر ذره خطاک اهل قیام قارشی — فساء صباح المذنبین — نصر قاهر المآل سبحانینی اخطار ایدوب طور بیوردی .

ناسک اضطرابی صوکه درجه به واردی . آنک اوزرینه اهل مدینہ بالاجتماع امام علی رضی الله عنه مراجعت ایتدیلر و دیدیلرک : یا بن عم رسول الله حالی کور بیورسین ! رحم ایت بیعتمنی قبول ایله !

ایشته حضرت امام اهل مدینہ نک بوالحاح مضطربانه سی اوزرینه :

« قد اجیتکم واعلموا انی ان اجیتکم رکبت بکم ما علم وان ترکتمونی انما انا کاحدکم » بیوردیلر .

« مالی »

طلبکره اجابت ایتدم . لکن بیلملیسکزک بواجبتمده کندی بیلیدیکم اوزره حرکت شرطدر ! بوشرطه راضی اولماز ایسه کز بنی کندی حاله ترک ایدرسکز ! او حاده سزک بر فردیکز نه ایسه بنده آنک حکمنده اولورم !

کوریلورک — انا کاحدکم — قولی رأی آحاد ایله رأی امامک مساواتی بیاناً دکل ، بالعکس رأی امامک رأی آحاده رجحانی اعلاناً ایراد بیورلمشدر ! شیمدی بز بو نقطه ده

بر آرزو توقف ایدم و کندی افساقلرینه مراجعت ایلیم !
جناب عمر امام مسلمین ایدی . جناب علی ده امام مسلمین ایدی .
جناب عمر فقیه و عالم ایدی ! کذلک جناب علی . اوده آنک قدر و حتی قول
صحیح کوره ده از یاده فقیه و عالم ایدی . ایدی اکر فاضل
مشارالیهک ادعای وجهله خلدای اسلامک نتیجه استشاره
ایله مربوط و مقید اولماری شرعاً بر امر متحتم ایدیه ،
امام علی رضی الله عنه فصل اولوبده کندی رأینک رأی امت
اوزرینه رجحانی ، حین قبول خلافتده شرط یکانه اوله رق
در میان ایله دی ؟ بلوای عامده قطعاً داخل بولنان بویه بر امر
خطیرده کی حکم شریعت کندیلرنجه مجهولی ایدی ؟ یوقسه
معلوماری اولدینی حالد حکم الهییه قارشى اظهار مخالفتی
بیوردیلر ؟

بز بوسؤالریمزك جوابی فاضل محترمک ظرافت علمیه لرینه
ترك ایله سوزیمزه دوام ایده جکز !

مصطفی صبری افندی - انا کاحدکم - قولی حضرت
عمره نسبت بیوردقلری صره ده بوسوزی جناب عمر هانکی
وقعه نك استشاره سنده و هانکی مجلسده ایراد بیورمشلردر ؟
وسوزك اول و آخری وارمیدر یوقیدر ؟ بوجهتلی ایضاح
ایتماشلردر . سیاق افاده لرندن آکلاشلدیغنه کوره مجلس .
مجلس مشورت ایمش . و بوسوزی ده جناب عمر رأی خصوصندم
صرف بیورمشلر ! شمعی بوراده بر آرزو تأمل ایدم :

- انا کاحدکم - قولنده کی = کاف تشبیه = عجباً حضرت
عمرک رأیله سائر حضار رأیلری آره سنده حکماً و تأثیراً هیچ
بفرق موجود اولدیغنه و رأی امامک رأی دیگران اوزرینه
وجهاً من الوجوه امکان رجحانی بولمیدیغنه دلالت ایده جکمی ؟
بزدیرزکه ایتمز ! مثلاً جناب عمرک رأیله رأی حضار آره سنده
اختلاف حاصل اولدی . امام مسلمین اولان حضرت عمرده
و اینده مصر . شوخالده وجه رجحان هانکی طرفک رأینه
توجه ایده جک ؟ مصطفی صبری افندی ادعا ایده بیله جکرمی ؟ که
حضارک رأی حضرت عمرک رأی اوزرینه ترجیح ایده جکدر ؟
أوت دیرلر ایسه ، بزده دیرزکه برهانی کوستریکز !
کرچه حضرت عمر اشارت اصحاب اوزرینه رجوع ایتدیلر ،
اشارت اولنان رأی قبول بیوردیلر . فقط اورأیک رأی صحیح
وسالم اولدیغنه قانع اوله رق طوع و رضالریله قبول بیوردیلر ؟
کرها و مضطراً دکل !

اگر حضرت عمر - انا کاحدکم - قولی بر مجلس
مشورته صرف بیورمشلر ایسه ، کندی رأیله حضارک رأی
آره سنده آنحق وجود مشابهته ایما ایله مش اولورلر . زیرا
کاف تشبیهک حکمی مثلیت مطلقه دکل ، مشابهت افاده ایدر .
همده مجلسک مجلس مشورت اولسنه نظراً حضارده اصحاب
کرین ایله سائر بعض کبار مسلمین اوله حق !
حالبوکه رسول الله اعظم صلی الله علیه وسلم افندمن

کندیلرینه مراجعت ایدن بر طاقم اشخاصه قارشى همده امر
الهی ايله — انما انا بشر مثلكم — بیوردیلر . بوقول جلیل
ایله حضرت پیغمبر حضار و کندی بینده — مشاهیدن اتم
اوله رق — مثلته ایما بیورمشلردر . ایما دکل تصریح
ایله مشلردر ! همده بوقول جلیله مخاطب اولانلر مشرکین قریش
ایدی . باعتبار الظاهر بشریتده کی مثلث ، بشریتک مجموع
خصائصنه شامل اولور . ایمدی رسول اللهک مشرکین قریش
ایله مثلث بشریتیه شی مشعر اولان بونظم جلیل سکمنی رأی
نبویله یتده تشمیل ایدرک : حاش لله ، رسول اللهک رأیده
رأی مشرکین ايله مساوی ایدی دی به بیله جتمی بز ؟ البته
دیهمه جکیز ! زیرا نظمده کی — انما — کله سی حصر حقیقی بی
دکل ، حصر مجازی بی مفیددر . آنجق مثلث بشریتیه خاصدر .
کذلک : — اکر سوبله مش ایهلر — قول عمریده کی حکمده
بونهوال اوزرده . بوقولده کی کاف تشبیه رأیه راجع فرض ایدلسه بیله
اولجده سوبله دیکمز اوزره آنجق من وجه مشابهی بیان دیمک اولوره
رأی عمریتک سائر حضار رأیلر یله مثلث مطلقه شی البته انتضایتمز !
حکمی مطاع ، رأی دیکر رأیلر اوزرینه راجع اولمیه جقدی ده :
مطاعیت حکم و راجحیت رأیدن بشقه هیج بر صورتله اداره سی
عقلاً و شرعاً قابل امکان اولمدیغی هر بر عائل و منشرعک
مجزومی بولنان مقام خلافت کبرایه کتیرله سنده کی معنی نایدی ؟

بز لومه لائمنن قورقیه رق قطعاً و جزماً افاده و بیان ایلر زک :
جناب عمر رضی الله عنه کندی رأیتک رأی دیکران ايله هر
جهتده مساواتی اعلان ایده مزیدی . زیرا در حال خلافتدن
ال حکمسی لازم کلیردی !
سید شریف « رضی » رضی الله عنهک نهج البلاغه نام اثرنده
کورمش ایدم :

امام علی کرم الله وجهه ، مسجد کوفه پیشگاهنده شدیدالمال
بر خطبه ایراد بیوردرلر . بو خطبه لرنده سرکشان اهل کوفهک
اطاعتسز لکری یوزندن وجوده کلن قنالقنری تعداددن صکره :
— فلا رأی لمن لا يطاع — جمله سیله سوزلرینه نهایت ویردرلر .
أوت ، کندیسنه اطاعت اولونمیانک رأیده یوقدر . رأی
اولمیانک ، آنجق رأی ايله اداره اولنه بیلمسی بضروره العقل
ثابت و متحقق بولنان مقام خلافت اوزرنده ایفای وظائف خلافت
ایده بیلمسی نصل اولورده صورتپذیر امکان اولور ؟

تاریخ هجرتک یکریمی اوچنجی سنه سنده : حضرت عمر
رضی الله عنه مع الجماعة صلاة صبحی ادا اوزره ایکن ، مغیره بن
شعبهک کوله سی فیروز ابولؤلؤ ، امام مشارالیهی ایکی طرفی
قاطع بر خنجر ايله تحت السرة خصره سی اوزرندن علی العفله
جرح ایلدی . حضرت امام کندی طرفندن مقام خلافت کله بی
استخلاف ایتمه ایسته مدی . خلیفه انتخابی تعیین بیوردقلری
اهل شوریاه حواله ایلدی ، که بونلر علی ، عثمان ، عبدالرحمن

بن عوف ، سعد بن ابی وقاص ، عبدالله بن عمر رضی الله عنهم
ایدلر . ایچلرندن عبداللهك يالكىز انتخابده رأی اوله جق ،
لكن كندیسنك خلافتده نصیبی بولمیه جق . حضرت امامك
ارتحالی اوزرینه اهل شوری اجتماع ایستیلر . اوی کون مدت
اوغراشدیلر . آرهلرنده اتفاق حاصل اولامدی . حالبوکه
حضرت عمر دردنجی کونی خلیفه نك ایش باشندده بولمسنی
امرا یتیش ایدی . دردنجی کیجه عبدالرحمن بن عوف کندیسنك حق
خلافتی اسقاط ایدرك دیگرلرینك موافقتیه خلیفه انتخابی درعهده
ایله دی . ناسی جمع ایدرك اولاه حضرت علی به خطاباً :
« عليك عهدالله وميثاقه اتمعلمن بكتاب الله وسنة رسوله
وسيرة الخلفتين » دیدی .

(مالی)

عهدالله وميثاق الله . جناب حقت کتابی ، رسولنك سستی
وانلردن صکرده سندن اولکی ایکی خلیفه نك سیرتلی اوزره
عمل ایتك شرطیه خلافتی درعهده ایدرمیسین ؟
امام علی شو جوانی اعطا بیوردی : «ارجوان افعل فاعمل
مبلغ علمی وطاقتی .»

(مالی)

أوت ، کتاب الله وسنة رسول الله ايله عمل اووزیمه واجبدر .
لكن انلردن صکره ایسترم که وظائف خلافتی کندی مبلغ علم
وطاقتم دأرهنده ایفا ایدیم .»

انك اوزرینه عبدالرحمن عینی شرائط ايله خلافتی عثمانه
تکلیف ایلدی . جناب عثمانك مجموع شرائطی قبول ایتسی
اوزرینه مشارالیه عقد بیعت ایلدی . ناس ده بیعت ایلدیلر .
شمعی فاضل مشارالیه دن سؤال ایده رز :

ا کر دیدکلری اوزره امام المسلمینك اصحاب حل وعقد
رأیله قطعاً مقید اوله رقیقای وظائف خلافت ايله مسی شرعاً
بر امر متحتم ایدیه ، عبدالرحمن بن عوف حین تکلیف خلافتده کرك
امام علی وکرك حضرت عثمان رضی الله عنهما یه قارشی درمیان
ایلدیکی شرائط بیعت میاننده بو جهتی نه ایچون ذکر ایتدی ؟
بیلمیورمی ایدی ؟ بیلمامسی نصل اولور ؟ یاخود اونوتدیمی ؟ بویله
بر شرط مهم نصل اونودیلورده ، شرعاً ردی جائز اولان «اجتهاد
شیخین اوزره عمل» شرطی ذکر اولنور !

ایشته بورایه قدر سردو اتیان ایلدیکمز ادله قاطعه ودلائل
دامغه ايله واضحاً ثابت اولدی که : مصطفی صبری افندینك ،
رأی خلیفه نك بر مبعوث رأیله مساوی اولدینی حقهده کی حجتی
ساقطدر ؛ حجت دکدر . فلاجرم او بولده کی ادعاسی بینه سیز
قالمشدر !

..

فاضل مشارالیه اورتهیه برده اوصاف خلافت مسئلہ سی
آئیدیلر . لکن اولجہدہ سویلا دیکمز اوزرہ بو اوصافک نہدن
عبارت اولدیغنی بیان ایتدیلر . اولبابده کی حکم الہی نہ ایسہ
مسکوت قالدی !

حالبو کہ بو مسئلہ جدأ مهمدر . اورتهیه آتیلوبده بلاایضاح
ایہام ایله کچشدیرلمسی ظاہراً وباطناً اقبح ایہاماندر .

معلومدر کہ بو مقامده قصر بیان یا خوف نفسہ ویاخود
سماحتہ دلالت ایدر . خوف نفس ، صفت امامتی ازالہ ایدر .
سماحت - کرچہ شعار مروتدر . لکن حق الغیرده
تصرف صورتیہ اولورسہ قطعاً جائز دکلدرد . مگر کہ امت کندیسنی
توکیل ایدرکن بعض احوالده تسامحہ مساع کوستمش اولہ !
چونکہ فاضل مشارالیه طرف امتدن بویولده بر مساعہ نائل
دکل ایدیلر . وچونکہ اوصاف خلافت حقندہ سویلیہ جک
سوزلری دہوار ایدی . احوالده سویلیہ ملری لازم کلیردی نہ ایچون
سکوت ایتدیلر . دیرلرسہ کہ قصر بیانہ سبب : حسب الزمان احتیاط
وحسب المصلحہ احتراز ایدی . حذر ایتدیلر کہ اخصوصہ متعلق
اولان احکام شرعیہ نی تفصیلاً بیان ، ہیجان افکارہ سبب
وبالتیجہ اضرار امتہ مؤدی اولور !

جواباً دیرزکہ : بو کبی اعذار مسلم الصحۃ دکلدرد : احکام
الہیہ نک عباداللہ قارشی علی وجه التفصیل بیانہ نہ زمان مانع

اولہ بیلور ؛ نہدہ مکان حائل ! بو خصوصده مضرت تصویری
توهم صرفدر . بالعکس مضرت احکام الہیہ نی کتسمده در !
امامت واوصاف امامت حقندہ کی احکام صمدانیہ ، اسرار صوفیہ
قیلندن دکلدرد کہ ، اهلنک غیرینہ افشاسندہ مضرت ملاحظہ اولنہ !
احکام شریعتک شیخ وشاب ، صغیر وکبیر بالجملہ افراد امت
نزندہ اعلان واشاعہ اولونمسی ، شریعت خالدہ محمدیہ نک اجل
واقدم لوازمی در ! نتہ کم بعث انبیاء ، انزال کتب ، وضع
شرائع ، جملہ بو امور ومقاصد سبحانیہ نک عبادی نزندہ
علی سبیل التفصیل والاجال معلوم ومتشیر اولمسی ایچوندرد .
بعض امتدن بعض زمان ومکانده ستر وکتبی اقتضا ایدہ جکنہ
دائر هیچ بر دلیل ، هیچ بر حجت قائم وموجود دکلدرد !

مولانای مشارالیک : من الشرق الى الغرب اوچوز کسور
میلیون مسلمانک حقوق دنیویہ ولوازم اخرویہ لرینہ تعلق تامی
درکار اولان بو کبی مسائل مهمہ نی تلمیح لر وایمان لرہ درکات
شہات ومذائق ایہاماتہ دوشورملری حقیقہ بر امر لایق دکل
ایدی ! علی الخصوص کرسی ملی اوزرندہ ! زیرا کتب شرعیہ یہ
مراجعتلہ خود بخود استنباط احکام استطاعتہ صاحب او میاندر
اذہانندہ بویولده کی حرکتلریلہ ایکی مدہش سؤال وجودہ
کتیرمش اولدیلر . وجوابسز بر اقدیلر !

شمدی اوقیل اذهان اربابی نفسلرندہ سؤال ایدیورلر کہ :
عجبا شرع اسلامک امام المسلمینہ اعطا ایلدیکی حقوقک حدی

نه در؟ امام زمان سلطان محمد خاتك اليوم زیر تصرفده بولنان
حقوق بو حد شرعی نه در جهله قدر تجاوز ايله مشدر؟
كذلك سؤال ایدیورلر كه: امام المسلمینده وجودی شرعاً
مشروط اولان اوصاف نه کی شیلدر؟ الحالة هذه امام المسلمین
بولنان ذاتده بو اوصافك نه قدری موجوددر، نه قدری موجود
دكلدر؟ وبو بابده فی حکم الهی نه مرکزدهدر؟

..

یا معشر الاسلام!

شمدی بو ایکی سؤالك جوانی سزه بز اعطا ایده جكر!
امامت اسلامیه عائد اولان احكام الهیهی واضح بیان و صریح
لسان ايله سزه بز خبر ویره جكر! واللّه يقول الحق وهو
یهدی السبیل.

..

اولاً کتاب اللهدن باشلاييم! جناب حق جل جلاله ،
قرآن کریمسه بیهریور: «اطيعوا الله واطيعوا الرسول
واولي الامر منكم فان تنازعتم فی شئی فیردوه الى الله
والرسول».

بو نظم جلیله مندرج اولان - اولی الامر - لفظك کیملره
عائد اولدیغی حقنده بین العلماء بر چوق اختلافات واقع اولمشدر.

بز اولاً وجوه اختلافی بیان وایضاح ایدوب صکرده قول
مختار هانکیسی اولدیغی ادله شرعیسنه مقارن اوله رق اراه
واثبات ایلجه جكر!

(مأل نظم جلیل)

«الله اطاعت ایدیكر! رسوله واولی الامرده اطاعت»
«ایدیكر! اكر بینكرده بر مسئله حقنده اختلاف ظهور ایدرسه»
«کتاب الله وسنت رسول الله» مراجعت ایلدیز!
امام فخرالدین رازی علیه رحمة الباری تفسیر کییرنده
دیوركه:

بو آیت جلیله علم اصول فقہك ارکان اصلیه سنی محتویدر.
زیرا فقها دیدیلر كه اصول شریعت درتدر: کتاب، سنت،
اجماع امت، قیاس فقها. ایشه آیت جلیله بو اصول اریعه بیینه
بو ترتیب اوزره مشتملدر. کتاب ايله سنته — اطيعوا الله

و اطيعوا الرسول — قول شریفلریله اشارت واقع اولمشدر.

— اولی الامر — لفظ جلیلی ده بزه کوره اجماع امتك حجت

اولدیغه دلیلدر. زیرا جناب حق بو نظم کریمده اولی الامر

اطاعتی — علی سبیل الجزم — یعنی قطعی بر صورتده فرمان

ایله مشدر. وهر کیم كه الله عظیم الشان اكه اطاعتی بویه جزم

وقطع صورتیله امر ایدر؛ صورت قطعیده اقتضایدر كه اودات

حد نفسنده هر درلو خطایادن معصوم بولسون . اگر بویه اولماز ایسه یعنی اوزات حد نفسنده مجموع خطایادن معصوم بولماز ایسه : آنک بر فعل خطایه اقدامی تقدیرنده - کندیسنه صورت مطلقه اطاعت فرمان بیورلمش اولمسنه نظراً - جناب حق عبادینه اوفعل خطایه اتباعی ده امرایله مش دیمک اولور . حالبوکه خطا خطا اولمق حیثیتله منهی عندهر . شو حالده لازم کلورکه : فعل واحدده اعتبار واحد ایله هم امر همده منهی اجتماع یلسون ، که بو کیفیت معلومز اولان نظام شریعت انتضاسجه امر محال در .

بناءً علیه ثابت اولدی که : جناب حق اولی الامر اطاعتی علی سبیل الجزم یعنی قطعی بر صورتده امر بیورمشدر . ینه ثابت اولدی که : اطاعتی بویه جه علی سبیل الجزم واجب اولان ذاتک ؛ مجموع خطایادن معصوم اولمسی ده واجبدر . او حالده قطعاً ثابت اولدی و تحقیق ایلدی که : آیت جلیله ده مذکور اولان اولی الامرک معصوم عن الخطا اولمسی لابد و ضروریدر .

شمعی بویه خطادن بالکلیه معصوم کیملر اوله بیلور ؟ آتی تبحری ایدلم ؛ بو معصوم یا مجموع امتدر ؛ یا خود بعض امتدر . بعض امت اوله ماز ! زیرا بز برهان واضحه مقارن اوله رق بیان ایله دلکه : جناب حق بو نظم جلیله مذکور اولان اولی الامر اطاعتی صورت قطعیه ده فرمان بیورمشدر . شو حالده اولی الامرک معصوم اولمسی شرطدر . حالبوکه بزم اویله بر صاحب امره جزماً و قطعاً اطاعت ایله مه مز ؛ آنجق کندیسنی

بیلمه مز و نزدینه وصوله قدر تیاب اوله رق آندن دیناً و علماً استفاده ایله مه مزله میسر اولور .

لکن بزر ضروره بیلیرکه : زمانمزد معصومیت تامه یه مظهر اولان امامی بولمقدن عاجزلرز . نزدینه وصولدن ، علم و دین جهتیه کندیسندن استفاده دن ده عاجزلرز . یا او حالده اولی الامر اطاعت حقنده کی امر الهی تمتنع الانفاذی عند اولنه حق ؟

ایشته بودلائل قاطعه ایله او کړندک که : حق عزو علانک صورت قطعیه ده اطاعتی فرمان بیورمش اولدینی اولی الامر دن مقصود ، ابعاض امت دن بر بعض یعنی افراد امت دن بر فرد دکلدر . طوائف امت دن بر طائفه ده دکلدر . چونکه بو جوهک بطلانی ظاهراً اولمشدر . بناءً علیه ثابت اولور ، تحقیق ایدرکه : « اولی الامر » قول صمدانیسیله اشارت بیوریلان معصوم دن مراد ، نزد امتده اصحاب حل و عقد اولان علما نک مجموعی در . صورت قطعیه ده اطاعتی واجب اولان حکم ده ، حکم اجماع در !

اگر معترضین دیرلر سه که : سزک در میان ایلدیککمز بووجه ، سائر مفسرینک بیان ایلدککری شو درت وجه دن خارجدر !

وجه اول : « اولی الامر » قولدن مراد خلفای راشدین در . وجه ثانی : بو قول جلیلدن مقصود ، امرای سرایادر .

سعید بن جبیر دییور که بو آیت جلدله حذافه السهمی حقنده نازل اولمشدر. كذلك عبد الله بن عباس رضي الله عنهما مرویدر که: بونظم جلیل خالد بن ولید حقنده نازل اونشدر، که نبی محترم کندیسنی بر سریه یعنی مفرزه اوزرینه امیر نصب ایدرک بر طرفه کوندرمش ایدیلر. بوسریه ده عمار بن یاسر دخی داخل ایدی. خالد بن ولید ایله بینلرنده اختلاف ظهور ایدرک عمارک ترک اطاعت ایتسی اوزرینه نازل اولمشدر.

وجه ثالث: اولی الامر، احکام شرعیه اوزره افتا ایدن، وناسه لوازم دینیله رخی تعلیم ایدن علمادر. بوقول تعلی طرفندن ابن عباس نامنه روایت اولونمشدر. حسن بصری ومجاهد ایله ضحاک ده بوقوله ذاهب اولمشدر.

وجه رابع: روافضدن منقول اولان قولدر. بونلره کوره اولی الامر آل پیغمبریدن اولان ائمه معصومه در.

وچونکه اولی الامر، قول عالیسی حقنده کی اقوال امت بودرت وجهه منحصر اوله رق بشقه بر وجه درمیان ایدن اولمامشدر؛ وچونکه سزک قائل اولدیغکز صورت ده بودرت وجهدن خار جدر. شو حالده ذهابکزا جماعه مخالف و بناء علیه باطلدر! بز بو اعتراضه جواباً دیرر که: اصحاب کرام ایله تابعیندن

بعضلرینک اولی الامر قولنی عامایه حمل ایلدکری محل نزاع دکلدر. نته کیم بو کیفیت سزک اراشه ایلدیککز ددرت وجهک اونچجیسنی تشکیل ایدیور. سو قدر فرق وار که آنلر

« اولی الامر » ناسه تعلیم دین ایدن واحکام شرعیه اوزره افتا ایلین علمادر دییورلر. بز ايسه اهل حل وعقد اولان علمانک مجموعی در دییورز. بناء علیه بز بیان ایتدیکمز صورت ده ذکر اولتان وجوه اربعه نك اونچجیسند داخلدر. فضله اوله رق بزاقمه ایلدیکمز حجت قاطعه ایله اووجه ثالثی مع التصحیح اختیار ایتش اولیورز. بناء علیه بو اعتراض وارد دکلدر!

ینه اومعترضین دیرلر سه که: اولی الامر لفظی امرا و سلاطینه حمل ایتک، سزک ادعا ایلدیککز وجهه حملندن بوجود ایله اولی در. وجه اول: امرا ایله سلاطینک خلق اوزرینه امرلری نافذدر. بناء علیه حقیقته اولی الامر آنلر در. اما اهل حل وعقدک خلق اوزرینه امرلری نافذ اولماق حسیله کندیلرینه اولی الامر اطلاقی صحیح اولماز. شو حالده لفظک امرا و سلاطینه حملی البته اولی در!

وجه ثانی: « اطیعوا الله و... الخ » آیت جلیله سنک کرک ابتداسی، کرک نهایتی بز قومنزه مناسبت آلیر. زیر اجناب حق آیتک اولنده: حکامه اماناتک اهلنه اداسنی، واحکام عدالته رعایتی امر ایدیور. نهایت آیتده دخی مشکلات ظهورنده سبب مشکلات اولان مسئله نك کتاب ایله سته رد وار جاعنی فرمان ایلیر. بو کیفیتلرک هرا یکسی ده امرا و سلاطین حقلرنده مناسب اولور. اهل اجماع حقنده مناسب اولماز. او حالده اولی الامر لفظنک امرا ایله سلاطینه حملی لاجرم اولی در.

وجه ثالث : رسول الله اعظم صلى الله عليه وسلم ، امرا ايله
سلاطينه اطاعنى مبالغه اوزره توصيه وترغيب بيور مشلدر .
نته كيم : « من اطاعنى فقد اطاع الله ومن اطاع اميرى
فقد اطاعنى . ومن عصانى فقد عصى الله ومن عصى اميرى
فقد عصانى » حديث نبوى ده بونك بويله اولديغنى مثبتدر .
يعنى هر كيم بكا اطاعت ايدرسه جناب حقه اطاعت ايتمش اولور .
وهر كيم بنم اميرمه اطاعت ايدرسه بكا اطاعت ايتمش اولور .
كذلك هر كيم بكا عصيان ايدرسه جناب حقه عصيان ايتمش
اولور . وهر كيم بنم اميرمه عصيان ايدرسه بكا عصيان ايتمش
اولور ، ديمكدر . شو حالده اولى الامر لفظنك امرا ايله سلاطينه
حملى بلاشك اولى در .

جواباً ديرزكه : بوعتراضلرى ده ديكرى كى مدفوعدر ، غير
وارددر . زيرا اراه ايلدكلى وجوه ، وجوه ضعيفه در . بزم
درميان ايله ديكمز وجه ايسه برهان قاطعدر .
بز بودرت وجهه ، آنلردن اقوى اولان ديكر وجوه ايله ده
معارضه ايدم بيليرز !

وجه اول : جناب حق بو آيت جليله ده اولاد ذات ذوالجلاله ،
ثانياً نبى محترم عليه السلامه ، ثالثاً ده اولى الامر اطاعنى امر
ايدىيور . ديمك اوليور كه اولى الامر اطاعت ، اطاعة الله ايله
اطاعت رسولدن خارج بر قسم منفصلدر . زيرا عكس تقديرده

عين امرك ، عين آيتده لفظ آخرله تكرر اعاده سى ديمك اولور ، كه
اصلاً جائز دكدر . شو حالده اولى الامر لفظنى امرا وسلاطينه
حمل ايتك قطعياً صحيح اولماز . زيرا آنلره اطاعت ، ايتك
ايكى قسم اطاعتده من وجه داخلدر .

(افصاح)

امرا ايله سلاطينه اطاعت ، آنجق حق وصوابه مقر و نيتلى
ادله شرعيه ايله ثابت بولنان اوامر واحكامده جائزدر . والا
اطاعتلى حرامدر . بو كيفيت امت اسلاميه نژنده اول و آخر
بر امر مجمع عليه در .

امرا وسلاطيندن صادر اولان اوامر واحكامك حق
و صوابه مقارنتى تعيين ايدمك ادله شرعيه نه در ؟ شبهه سز
كتاب الله ايله سنت رسول الله !

شو حالده ديمك اولور كه ناس ، امرا ايله سلاطينك مشروعتلىرى
عن دليل ثابت بولنان امر وحكامرينه اطاعت ايتمكه آنلرك ذاتلرينه
دكل ، ويردكلى اوامر واحكامك مشروعتنى تعيين ايدن
كتاب الله ايله سنت رسول الله اطاعت ايتمش اولورلر . شو حالده
امرا ايله سلاطينه اطاعت ، الله ايله رسولنه اطاعتده بلاشك
داخل عد اولور . نته كيم زوجتلك زوجة ، ولدك والدينه ،
تلميذك استاده اطاعتى ده بوقيلدن اوله رق طاعة الله وطاعت
رسول الله ده داخلدر . ايشته بوتفصيلات ايله واضحاً آلاشيلدى كه :
اولى الامر لفظنى امرا ايله سلاطينه حمل ايتك صحيح اولماز !

زیرا او حالدۀ اطاعت اولی الامری، اطاعت الله و اطاعت رسولدن خارج بر قسم منفصل عد ائمه مزه بحال قالماز ! بناءً علیه اقتضا ایدرکه ایلک ایکی قسمده ذاتاً مندرج بولسان بر امرک، عین آیتده لفظ آخرله اعاده سنه قائل اولهلم ؛ بو ایسه قطعياً جائز اولاماز !

لکن اولی الامر لفظی اجماعه حمل ایدر سهک، اول وقت اطاعت اولی الامرک، ایلک ایکی قسم اطاعتدن خارج بر قسم منفصل عد ایدلمسی ممکن اولور . زیرا اجماع، چوق کره کتاب الله و سنت رسول اللهده کندیسنه دلالت و اشارت بولنمیان بر حکمه ده دلیل شرعی اولور . دیمک که لفظ اولی الامری اجماعه حمل ایتک اولی و اتم در .

وجه ثانی : اولی الامر لفظک امرا ایله سلاطینه حمل آیت جلیلیه شرط ادخالنی اقتضا ایدر . زیرا کندیلمینه اطاعت آنجق امر لرینک مشروعتی حقنده دلیل شرعی بولمقله مشروط در . بناءً علیه بو شرطی آیت جلیلیه ادخال لازم کلیر . لکن اجماعه حملی تقدیرنده آیت جلیلیه شرط ادخالنه محل قالماز . زیرا اجماع دائماً حقه مقرون در .

وجه ثالث ؟ اولی الامر لفظندن صکره — فأن تنازعتم فی شیئی فردوه الی الله و الرسول — بیورلمش اولمسی : حکمی، تنازع واقعک حکمنه مخالف بولنان بر اجماعک، زمان

تنازعه تقدمنی مشعردر . بناءً علیه اولی الامر لفظی اجماعه حمل اولمق اولی در .

وجه رابع : اطاعت الله و اطاعت رسول واجبدر قطعاً . بزه کوره اهل اجماعه اطاعت ده واجبدر قطعاً . لکن امرا ایله سلاطینه اطاعت قطعاً واجب دکدر . حتی اکثر اموره کندیلمینه اطاعت مباح مرتبه سنده ده قالمیوب محض حرام اولور . زیرا ظلمدن بشقه هیچ بر شیله حکم ایتزلر . غایه مائی الباب کندیلمینه اطاعت واجبدر دینیه بیلیر ؛ فقط بوده آنحق بر ظن ضعیفه تبعاً قبول اولنه بیلور . بناءً علیه اولی الامر لفظک اجماعه حملی البتۀ اولی در . فصل اولی اولماز که جناب حق : اطیعوا الله بیوردقندن صکره : اطیعوا الرسول واولی الامر منکم دیهرک رسول ذیشانیه اولی الامری لفظ واحد ادخال ایله مشدر . یعنی : «رسوله اطاعت ایدیکز ! واولی الامر اطاعت ایدیکز !» دیواطاعت لفظنی تکرار ایتک صورتیه ایکسی آره سنی تفریق بیورمیوب : «رسوله واولی الامر اطاعت ایدیکز !» دیهرک هرا یکسی حقنده کی وجوب اطاعتی لفظۀ واحدۀ ایله بیان ایله مش . بویه وجوب اطاعتنی بیانده رسول الله اعظمه مقرون اوله رق ذکر بیوریلان اولی الامرک معصومینه حملی ، فاسق و فاجر ه حملندن البتۀ و البتۀ اولی در .

وجه خامس : امرا ایله سلاطینک نفاذ اوامرنی فناوای علمایه توقف ایدر . دیمک که نفس الامر ده علما، امرا اوزرینه

امبردرلر . او حالده لفظی ، نفس الامر اعتباریه علمایه حمل ایتمک لاجرم اولی در .

••

امام فخرالدین رازینک « اولی الامر » حقه کی مطالعاتی بوراده تمام اولدی . کوریلور که مشارالیه « اولی الامر » لفظ جلیلتک امیر المؤمنین و سلطانہ حملی جائز کورمیور ؛ اجماعه حملی اولی بولیور . و بونک بویه اولدیغنی اثبات ایچون استاد ایتدیکی دلائلی ، یوقاریده منظوریمز اولدیغنی اوزره اک شدید برلهجه بیان ایله درمیان ایلیور .

آکلاشیلیور که : مصطفی صبری افندی تلمیح لریله ایملریله بعض علمانک بوقیل اقوالنی قصد ایله مشر ؛ بوقیل اقواله استناداً : « رجا ایدرم حقوق خلافتی او قدر تعمیق سوق ایتیمکز . اکر کتابلری آچارده امام المسلمین اولان ذاتک حقوقنی اوصافی تعداد ایدمک اولور سهق ایچندن چیقامز سکر . » سوزلرینی صرف ایتشیر !

حتی فاضل مشارالیه مراملرینی ایضاح ایتمک ایسته سر ، امام فخرالدین رازی نه سوبله مش ایسه کندیلری ده انجق آنی سوبلیه جک ایدیلر . بونده شک یوقدر . زیرا امام المسلمین اوله جق ذواتک حظ حیثیت و منزله لری ، و حکم ایله امرک فرقه علمایه تأمین ایچون امام مشارالیهک سوبله دکرندن فضله سوز بولمق بو عاجزک اعتقادیمه کوره امر محالدر .

ایمدی دیه بیلیر زکه : مصطفی صبری افندی نک مجلس مبعوثانده سوبله دیکی سوزلر غلاف ایدی . امام فخرالدین رازی ایله سائر اوفکرده بولان علمانک سوزلری ده سیف ! مصطفی صبری افندی خصمانه قارش یالکیز غلافی ارانه ایتش ، آنلری او غلاف ضمیمه کی سیف ایله تهدید ایتمک ایسته مشدر ؛ ایشه بز او سیفک شکنی تماماً مشاهده ایتدک ؟ شمدی ده جوهرینی تحلی و ماهیتی تدقیق ایله جکر ؛ و من الله التوفیق .

••

حضرت امامک استاد بیوردقلری ادله ، کندیلرندن اقوی اولان دلائل آتیه معارض و بناء علیه مقوضدر !
دلیل اول : اولجه بیان ایتدی کمز اوزره امام مشارالیه ، آیت جلیله ده اولی الامر ه اطاعتک ، لی سبیل الجزم امر بیوردلیغنه ذاهیدرلر !

بیور بیورلر که : ظامر آیت اطلاقی اقتضا ایدر . زیر جناب حق رسول المیه و اولی الامر ه اطاعتی لفظه واحده ایله امر بیور مشدر . اوده - و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم - قولیدر . بوراده کی - اطیعوا - لفظنک عین زمانده هم مطلق ، هم مشروط اولسی جائز دکر بلاشک ! و چونکه بولفظ رسول الله حقه مطلقدر قطعاً : اولی الامر حقه ده مطلق اولسی واجبدر ضروره !
جواباً دیر زکه : فی الحقیقه رسول اللهک اقوالی ، افعالی

وسکوت نبوی برای ستندره و امت اوزربنه حجت عمل در . لکن مستثنای ده وارد !

نته کم زله ، افعال طبیعی ، خصائص نبویه ، بیان مجمل عموم افعالند مستتار . بونلره اتباع واجب دکلدر . واجب الاتباع اولان افعال نبویه ، ذات نبوت پناهیلرندن (بر حکم شرعی به دلالت ایده جک صورتده) صادر اولان افعالدر .

« افصاح »

افعال انسانیه ایکی قسم در .

برنجیسی : او افعالدر که کندیلرنده صفت زانده بولماز . شخص نائمک تنفسی ، حال نومده بر طرفندن دیگر طرفنه دوئمی ، دالغین اولان بر ذاتک لاعن قصد قیام و قعودی هب یوقیل افعال جمله مندندر . کندیلرنده صفت زانده یوقدر . نه حسن ایله وصف اولنورلر ، نهده قبیح ایله . بناء علیه بو منللو افعال هیچ بر حکم شرعی به دلیل تشکیل ایتمزلر . اتباعلری ده واجب اولماز .

ایکنجیسی : کندیلرنده صفت زانده بولنان افعالدر ، که حسن و قبیح ایله وصفلری ممکن اولور . هر بر شخصدن عن علم وعن قصد صادر اولان افعال بوجله دندر . بوقیل افعال ، حسن و قبیح و صفلریله ایکی قسمه آیریلرلر .

برنجی قسم : واجب ، مندوب ، مباح اولان افعالدر که ، بونلر حسن قسمنده داخلدرلر .

ایکنجی قسم : محظور و مکروه اولان افعالدر که ، بونلرده قبیح قسمنده داخلدرلر . حسن قسمنده داخل اولان افعال ، انبیا ایله سائر ناس بیننده مشترکدر . لکن انبیادن قبیحیات صادر اولماز . آنجیق زله صادر اولور . ایشته بوزله یه ده افعال طبیعی ده اولدینی کبی ، اقتدا جائز دکلدر .

(زله) لغته سورچک معنا سنه در . اصطلاح علم اصولده لذاته مقصود اولیوب بر فعل مباحک نتیجه سی بولنان فعل حرامه اطلاق اولنور . حضرت موسانک مصره داخل اولدینی صره ده منازعه اوزره بولنان ایکی شخص بیلرینی تفریق ایچون آنلردن برینی الیه ایتمیور میسی اوزربنه مر قومک بره دوشه رک فی الحال وفات ایله میسی بوقیلدندر .

اوچنجیسی : بیان مجمل . بوده کتاب التمهید مجمل اوله رق مذکور اولان بر آیت حکمی فعلاً بیاندر . صلاتک فرضیتی حقنده کی آیت مجملدر . صلاتک صورت اداسی افعال نبویه ایله تعین ایله مشدر . بوراده کی حجت عملده فعل نبوی دکل ، نفس آیتدر .

دردنجیسی : خصائص نبویه . صلاة اشراق ، صلاة تمهید ، درندن زیاده نسائی تحت نکاحده جمع ، صفی المغنم ، وصال ، ایشته بونلرده ذات نبوی به خاصدر ، بر اتباع ایده میز ! افعال نبویه به اتباعده اقوال مختلفه موجوددر .

(۱) بر فعل صفتی معلوم اولورسه ، یعنی واجب ، مندوب ،

مباح و صغیر شدن برینہ منسوب اولدینی تعین ایش ايسه .
 او فعل ايله عملده ، مجموع امت ذاته نبوتناهی به اشتراك ایدرلر .
 تا که فعلك رسول الله اختصاصی حقنده دلیل خصوص قائم اوله !
 بو قول ائمه حنفیه دن ابوبکر الرازی ، ابو عبدالله الجرجانی ، امام
 شافعی ايله جمیع معتزله نکدر .

(۲) بو کی افعال ابتداء رسول الله مخصوص عد اولنور .
 تا که اشتراك امتك جوازی حقنده دلیل قائم اوله ! بو قولده
 ائمه حنفیه دن ابوالحسن کرخی ايله شافعیه دن ابوبکر الدقاق
 و مجموع اشعریه نکدر .

(۳) صفی معلوم ایمان افعال نبویه نه واح اولدینی
 معلوم . نه ده مندوب ویا مباح اولدینی معین اولان فعللر در .
 بو کی افعال حقنده درت قول واردر .

قول اول : توقف اقتضا ایدر . یعنی نه وجوبنه ، نه ده
 تدب و اباحه نه حکم اولماز . وصف فعلی مبین و اشتراك امتی
 مثبت دلیل قائم اولدقچه اتباع ده ایدماز . بو قول شافعیه دن بر
 جماعت ايله مجموع اشعریه نکدر .

قول ثانی : بو کی افعالک یا لکن حق نبویه مباح اولدیغنه
 اعتقاد ایدیلور . دلیل قائم اولدقچه صفت اباحه اوزرینه وجوب
 ویا تدب کی بر وصف زائد علاوه ایدله میجکی کی اتباع ده
 اولماز . بو قولده حنفیه دن ابوالحسن کرخیک در .

قول ثالث : قیام دلیل صورتیه وصف زائد ثابت اولدقچه

هم حق نبویه همده حق امتده مباح عد اولنور و اتباع ده
 جائزدر . بو قولده جصاصک ، ابوبکر الرازیک ، و برجماعت
 کبرانک در . بزجه مختار اولان قولده بودر .

قول رابع : بو کی افعاله اتباع واجیدر . همده وصف
 فعلك كرك حق نبویه و كرك حق امتده « وجوب » اولدیغنه
 اعتقاد اقتضا ایدر . بو قولده امام مالک و شافعیه دن دیگر بر
 جماعت ايله خابله و بعض معتزله نکدر . امام فخر الدین رازی ده
 بو قوله ذاهب اولان علمای شافیه دندر . استناد ایدکلری حجتلر ده :
 « اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم »

و « فلیحذر الذین یخالفون عن امره » کی وجوب
 مطلق ايله تفسیر ایدکلری آیات قرآنیه در .

لکن بالاده سرد ایدلیمز ادله شرعیه ايله واضحاً ثابت
 اولدینی اوزره : رسول الله ذیشانک کافه افعاله ، علی الاطلاق
 متابعت ایدمه میجکر . متابعتمز بو بی قبود و شرائط ايله مشروط
 و مقید اوله جقدر . بونلر — اطیعوا الرسول — قول عالیه سنده

مندرج دکلر در دیو علیه السلام افندمرك هر فعلنه اتباعمز لازم
 کیمز . افعال نبویه صورت متابعتمز اراده ایدن بو کی قیود
 و شرائط ، اصل شریعتده دیگر نصوص ايله تعین ايله مشدر .
 كذلك « اولی الامر » حقنده کی اطاعتمزده مطلق دکل ،

مشروطدر . — و اولی الامر منکم — قول جلیلنده ظاهر هیچ

بر قید و شرط موجود دکلدر دیو . اولی الامر اولان ذواته
 علی الاطلاق اطاعت لازم کلز . رسول مکرمه اتباعمزی تقیید
 ایدن شرائط کبی اولی الامر . اطاعتمزی تقیید ایدن شرائط
 دخی ، نفس شریعتده نصوص اخری ایله تحقق ایله مشدر .
 بناءً علیه : جنساب فخرالدین رزینک = اولی الامر .
 اطاعتم مطلق الوجوبدر . بوصوله اطاعتی امر اولان ذواتک
 معصوم اولمیری لابددر . امرا ایله سلاطین معصوم دکلدر .
 آنک ایچون اولی الامر لفظنک اهل حل و عقد اولان علمایه
 حلی ضروریدر = بولنده کی ادعای واهی در ، ساقط الحجه در !
 دلیل ثانی : امرا ایله سلاطینک موافق شریعت اولان
 امرلرینه اطاعت ، اطاعة الله ایله اطاعت رسولده ذاتاً داخلدر .
 نه کیم ولدک والدیننه ، زوجنک زوجنه ، تلمیذک استادینه
 اطاعتی ده ، طاعة الله و طاعة رسول الله ده داخلدر . «اولی الامر»
 لفظی امرا ایله سلاطیننه حمل ایدمک لازم کلسه ، عینی امرک
 لفظ آخرله اعاده سی دیمک اولور بیوریورلر .
 امرا ایله سلاطینک موافق شریعت اولان امرلرینه اطاعت ،
 طاعة الله ایله طاعت رسولده ضمناً داخلدر . «اولی الامر»
 لفظیله تصریح بیورلمشدر . بعداً تضمین ، تصریح جائزدر . ایجاب
 طاعت امرنده ایسه اولی در . زیرا ناسر اوامر ضمیمه بی تاویله تصدی
 ایدرلر . حال بوکه تصریح قارشی حجتلری منقطع اولور !
 بوندن بشقه ، امر عمومیه خطابدر . عموم میاخنده اوامر

ضمیمه بی درک و تفهیم ایده بیله جت ، جناب امام کعبنده قاجنده بر
 آدم بولور . هر عصرده اغلیت ، صنف عوامده نابندر .
 عوامه خطاب ، لاجرم صریح اولمق لازم در !

دلیل ثالث : اولی الامر لفظنک امرا و سلاطیننه حملی
 تقدیرنده آیت جلیله «آنحی شرعه موافق امرلرنده اطاعت
 واجبدر» کبی بر شرط ادخالی لازم کلیر ، لفظنک علمایه حملی
 تقدیرنده آیه بویه بر شرط ادخالی لازم کلز بیوریورلر .
 دلیل اولده تفصیلاً بیان ایتدی کمز اوزره ، بوشرط آیت
 جلیله ده اصل شریعت اعتباریله ذاتاً داخلدر . شرط ، خارجدن
 ادخال اولنه جق دکل !

دلیل رابع : «فان تنازعتم فی شی فردوه الی الله
 والرسول» قولی : حکمی . تنازع واقع حکمنه مخالف بولنان
 بر اجزاءک ، تنازع واقع تقدیمی مشعردر بیوریورلر . بزده اویله در
 دیورر . ایشته آنک ایچون عند التنازع کتاب ایله سنه رجوع امر
 بیورلمشدر .

دلیل خامس : طاعة الله ، طاعت رسول ، و بزه کوره طاعت
 اجماع واجبدر قطعاً . اما امرا ایله سلاطیننه اطاعت واجب
 دکلدر قطعاً . آنحی بر ظن ضعیف حسدیه و جوب اطاعتلرینه
 قائل اولنه بیورلر بیوریورلر .

امرا ایله سلاطینک منکرات و معاصی ده اطاعتلری واجب
 دکلدر قطعاً . اما معروفده ، شرعه موافقه ده اطاعتلری واجبدر

قطعا. ايسته بو آيت جليله ده بو وجوبك دليل قرآينسي در بلاشك !

دليل سادس: امرا ايله سلاطينك اعمال وتصرفاتي، فتاواي عالمايه موقوفدر. بناء عليه نفس الامر ده علما، امرا اوزرينه امرادر بيوريورلر. جناب امامك بو حكملي تحكم قيباندندر. زير بالجمله امرا وسلاطيني، شرع الهی ده جاهل عدايمك بو حكمده داخل اولديني كجي، عالم صغتنده بولنان كافة مخلوقاتي حقا عالم فرض ايله مكده سته بو حكمده داخلدر. حال بو كه نفس الامر، معلوم اولديني. اوزره بو حكمك كيا مخالفني در. نه اويله هر امير و هر سلطان حكم الهيدن بالكليه بي خبردر. نه ده عالم كورستان هر شخص شرع احمديدن اقتضاسي اوزره خبردا در.

فتوحات مكيه ده مندرج :

سيدنا محي الدين بن عربي رضي الله عنه بيوريورلر :
امير بلاد ايله حين ملاقاتده كنديسي بعض مرتبه مؤاخذه ايمك ايسته دم. در حال امر ابتداي بعض اوراق كتيرديلر. بونلر ملكه وريلان علما فتوالري اولوب احكام غريبه بي - حاوي ايديلر. حتى بردانه سنده ملكك امور عباد ايله مشغول بولمسنه مبني اكر رمضان شريف صبيحاق كونلره مصادف اولور ايسه، هوالر سريله ديكي زمان قضا ايله ملك اوزره اوصيحاك كونلرده فك صيام ايده بيلمسي چون ملكه جواز كوسترلمش ايدى. امام رازي همان امرا ايله سلاطينه هجوم كوستريلور. علماي سوء حقنده

هيچ بر شي بيوريورلر (!) علمائك افتاسي آنجق مسئله ده كي حكم الهی بي ياندر. او حكمك مقتضاسي امر و اتقازيني طلب وتأمين. امرا ايله سلاطينه راجعدر. بناء عليه اولي الامر ده شبهه سزا نلر اوله جقدر.

دليل سابع : جمهور مفسرين « اولي الامر » لفظني ترجيحاً امرا ايله سلاطينه حمل بيورمشدر. بعضلريني ذكر ايدهم :

(كشاف زنجشريدن)

اولي الامر دن مراد : عهد يغمبريده موجود بولنان وارتحال نبويدن صكره ورود ايدن امراي مسلميندر. خلفاء، قضاة، امراي سرايا جمله بو ميانده داخلدر.

جناب حق : « واذا حكمتم بين الناس ان تحكموا بالعدل » نظم جليلي ايله، اولي الامر اولان ذواته عدل وانصاف دائره سنده اجراي احكام ايتلريني فرمان ايلبور ! صكره ده : « اطيعوا الله واطيعوا الرسول واولي الامر منكم » نص ميني ايله سائر ناسه، اولي الامر اطاعت ايتلريني امر بيوريور. ديمك كه اولي الامر آنجق عدل وحق اوزره حكم ايلدكلري زمان اطاعت اولنه جق. والا فلا ! يعني اولي الامر اولان ذوات طرف حق دن اجراي عدل ايله مأمور لر در؛ آنلر بو يولده كي او امر صمدانيه به مخالفته جور وعدوان اوزره حركت ايده جك اولورلر ايسه، ناسكده آنلره قارشي ترك اطاعت ايتلري

اقتضایدر! زیرا عکس تقدیرده جناب حقه قارشی عصیان ایلهمش
اولورلر!
ضعیف اولان بر قوله کوردهده؛ اولی الامر دمراد، علمای
شریعتدر.

(قاضی بیضاویدن)

جناب حق، اولاً ولات اموره: اماناتی اهلته ایضالی
وبین الناس عدلاً وانصافاً اجرای حکومتی امرایلد کدن صکره:
سائر ناسهده اولی الامر طاعتی وانتر طرفندن اصدار اولنان
احکام دائره سنده حرکت ایتملرخی فرمان بیوریور.

اولی الامر دمراد، امرای حقدر. زیرا امرای جور دمن
الله ایلهم رسولی بریلدر. چونکه اولی الامر اولان ذوات،
ایت جلیلهده (واو عاطفه) ایلهم الله ورسوله اوزرینه عطفاً ذکر
بیوریور. حالبوکه امرای جائزین، وجوب طاعتده، عادل
مطلق تعالی ایلهم رسولی اوزرینه عطفاً البتة ذکر اولونمازلر!
ایجاب طاعتده الله ایلهم رسولنک بینی، آنحق ایثار عدل واختیار حق
خصوصیلر نده انلر موافق اولان منصفین امر ایلهم جمع اوله بیلور، که
یونلر آمر بالمعروف وناهی عن المنکر اوله رق ناسه عدل وحق
امر ایلر، و خلافندن نهی وتحذیر ایدرلر؛ خلفای راشدین
ایلهم سیره وعمل انلرک اثرینه اقتضایدن امرای و خلفا کی!

خلفای عدل، ناسه خطاباً دیرلر ایدی که: بینکرده اجرای
عدالت ایتدیکم مدتیجه بکا اطاعت ایلر سکر. اکر حکم عدالته
مخالفت ایدر سیم. اوزر یکرده کی حق اطاعت ساقط اولور!
ابی حازمدن مرویدر. بنی امیه امراسندن مسلمة بن
عبدالمکک بر کون کند یسنه خطاباً دیر که: یا ابا حازم! جناب
حق «اولی الامر منکم» نص مینیل طاعت می سزک اوزر یکره
فرض بیور مدیمی؟

ابو حازمده جواباً دیر که: اوت، لکن «فان تنازعتم فی
شی فردوه الی الله والرسول» دیو حق و عدله مخالفتکر
تقدیر ندهده، استحقاق طاعتی عهده کردن نزع ایلدی!
امرای جور طاعت نصل واجب اولور که: حق جل
وعلا کفیت طاعتی، محل شک اولیه حق صورتده باطرافه بیان
وايضاح بیور مشدر. شویله که: اولاً کندیلرینه اماناتی اهلته
ادائی وحکمیلر نده التزام عدالتی امر بیوریور. صکرهده امت
ایلهم کندی یئلر نده اشکال ظهوری حالنده کتاب ایلهم ستمه مراجعت
ایلملرخی فرمان ایدیور. حالبوکه امرای جور، نه اماناتی اهلته
ادا ایدرلر. نهده حکمیلر نده التزام عدالت ایلرلر. حتی حکم
وامرلرخی کتاب ایلهم ستمه ارجاع ایلمکی خاطرلرینه بیلهم کتیر مزملر!
آنلر انحق هوای ذاتیلرینه تابع اوله رق میل شهبوانیلری هانکی
جهته انجاه ایدر سه کندیلر ده اوجهته توجهده اکا پیرو
اولورلر. عندالله وعندالرسول اولی الامر عد اولنان ذواتده

وجودی مشروط بولنان صفات نزهه‌دن، بوقیل امر او سلاطین
کلیاً منسلخ لردر. بونلرک الک صحیح اسمی، لصوص متغلبه در!
بر قول ضعیفه کوره اولی الامر دن مراد، امرای سرایدر.
دیگر بر قول ضعیفه کوره ده قول مذکور دن مراد، ناسه
دینلرینی تعلیم ایدن، امر بالمعروف ونهی عن المنکر ایله مشغول
بولنان علمادر!

(تفسیر ابی السعود دن)

جناب علیم وحکیم: — ان الله یأمرکم ان تؤدوا
الامانات الی اهلها واذا حکمت بین الناس ان تحکموا
بالعدل — نظم لریله امر او ولاته، اماناتی اهلته ادا ایتملرینی
وناس بیننده عدل وحق قواعدینه توفیقاً اجرای حکومت
ایتملرینی فرمان بیوردق دن صکره: — یا ایها الذین آمنوا
اطیعوا الله... الخ — نص عالیسیله سائر ناسه خطاب
ایدرك، آنلرده امر او ولاته قارشى اطاعت اوزره بولمیرینی
امر ایله مشدر. لکن صورت مطلقه ده دکل! ایدیه جک اطاعتک،
اطاعة الله واطاعت رسول الله ضمنتده اولمسی، یعنی او امر الهیه
وسنن نبویه احکامنی تجاوز ایتمامسی شرطدر!

اولی الامر دن مراد، امرای حق وولات عدلدر. خلفای
راشدین ایله سلوک وسیرت لرنده آنلره اقتدا ایدن سائر خلفا

وامرا کجی. لکن امرای جور، بو تشریف سبحانیدن کلیاً
خارجدرلر. بوکیلر وجوب اطاعتده، الله ایله رسولی اوزرینه
عطفاً ذکر اولنق استحقاق دن بلا شک محروملردر.
بعضلر، اولی الامر دن مراد علمای شریعتدر دیورلر.
فقط بو قول ضعیفدر. زیرا — اولی الامر منکم —
قولنی تعقیب ایدن «فان تنازعتم فی شیء فردوه الی الله
والرسل» آتی، آنلرک بو ادعایرینه قطعاً معارضدر.

(ایضاح)

خالق تعالی عز وجل: اولی الامر بولنان ذوات ایله عامه
مؤمنین بیننده جریان لازم کلن مناسباتک حدود ودرجاتی
تعیین ایچون، أولا اولی الامر طرفدن اصدار اولنان وحکم
شریعت موافق بولنان اوامر ووصایای اطاعت ایتملرینی، عموم
مؤمنینه خطاباً فرمان بیوردق دن صکره: اوامر ووصایای
مذکوره نك شرع طاهر الهیه مخالف عدایدلمسی وبناء علیه
اولی الامر ایله کسندی آرهلرنده اختلاف ظهوری اوزرینه
نه یولده جرکت ایتملری اقتضایده جکنی بیانا: — فان تنازعتم
... الخ — جمله شرطیه سیله بدأ ایدرك: «اگر اولی الامر
ایله سزک آرهلرنده اختلاف واقع اولورسه، سبب
اختلاف اولان مسئله بی کتاب ایله سننه رد وارجاع ایلیکیز!»

بیوریور .

اگر بز بو ذاتلرك ذهابنی قبول ایدوبده : — اولی الامر دن
مراد علمای شریعتدر — دیر ایسهك ، اختلافكده مجتهدین ایله
مقلدین، وعلما ایله احاد ناس آره لرنده ظهورینی قبول ایتمه من
لازم كله جك . حال بوكه مقلدینك مجتهدینه ، احاد ناسك علمای
امته قارشی — بر مسئلهده کی حکم شریعتی تعیین خصوصنده —
مخالفته ذاتاً حقاری یوقدر . شو حالده — فان تنازعتم ... الخ —
یعنی « اگر بر شیده اختلاف ایدر سه کر سبب اختلافی کتاب
ایله سنته رد وارجاع ایلکیز » خطابنك مقلدین ایله عوام ناسه
قارشی ایرادی عبث اولمق اقتضایدر ! تعالی الله عن ذلك
علواً کبیرا . عوام ناسده و مقلدینده کتاب الله و سنت الله رسول الله
مراجعتله استنباط احکام استطاعتی موجود می در که ، علما و
مجتهدین ایله کندی آره لرنده اختلاف ظهوری تقدیرنده
کتاب الله و سنت رسول الله مراجعتله مأمور ایدلسونلر ؟
بونلرك دیدیکی صورت : — فان تنازعتم — خطابنك
اولی الامر ارجاعی تقدیرنده ممکن اوله بیله جك . بو ایسه کلیاً
بعیددر . حتی سیاق نظمك بو تقدیره اصلا مساعد اولماسنه نظراً
بالکلیه بدیهی البطالندر !

•••

بورایه قدر سرد ایلدیکمز دلائل قاطعه ایله واضحاً ثابت

اولدی که : امام فخرالدین رازینك — اولی الامر — لفظی
اهل حل و عقد اولان علمایه حمل ایتمی صحیح دکادر .
مفسریندن ، فقهادن بولنان جاهیر سلف و خلف طرفلرندن
اجماعاً بیان اولندیفی اوزره : لفظ جلیل مذکور دن مراد ، اصح
واقوی اوله رق خلفا ایله سلاطین در . و بو آیت جلیله : — موافق
شریعت اولان امر و حکملرنده — عباد الله دن اطاعت طلبیچون ،
ینه او خلفا و سلاطین یدلرنده بر سندقرائی در . حکم شریعته
مطاوعدن ایرلامق شرطیله اوسندقرائییه استناد ایده بیلمك ،
علی الدوام حق صریحلری در !

(امامت کبرای اسلامیة حقننده مباحث عمومیة)

مبحث اول

امامت کبرای اسلامیة صور مختلفهده تعریف اولونمشدر .
ائمه حنفیه دن امام ابو بکر الرازی : — ریاسة عامة فی اموال الدنيا
والدين لشخص من الاشخاص — جمله سیله تعریف ایله مشدر .

(مالی)

« امامة ، امور دنیویه و اخروییه ده ، اشخاص انسانیه دن
بر شخصه توجه ایدن ریاست عامه در » .
« عامه ، قیدینك علاوه سی ، تعریفك : قاضيلك ، ریاست بلد

امارت قبيله کبی خصوصی ریاسته شمولندن احتراز آدر .
 « لشخص من الاشخاص » قیدی ده تعریفک ، امامت کبرانک اصحاب حل
 وعقده جواز انتقالی تضمن ایتمسندن احتراز اوضع اولمشدر .
 بو تعریف صحیح دکلدر . « وحده » ذاتاً امامت کبرا
 شرائطندن بولندیغیچون - لشخص من الاشخاص - قیدینی
 ذکره محل یوق ایدی . بوندن بشقه شکل تعریف ، تعریف
 نبوتک عینی بولنسنه نظراً کلیآده منقوضدر . زیرا امام المسلمینک
 امور دنیویه و اخرویه ده کی تصرفی بالخلافه در ؛ بالاصالة دکلدر .
 مطلق بولنسی حسیله بو تعریفک هیئت عمومیه سندن بالاصالة تصرف
 اکلاشیلور . حالبوکه امور مسلمینده بالاصالة تصرف ، آنجق
 ذات ذیشان محمدی به مخصوص ایدی !

کمال بن همام : - هی استحقاق تصرف عام علی المسلمین -
 صورتنده تعریف ایله مشدر .

(مالی)

« امامت ، امور مسلمینده تصرف عامه استحقاقدر » .

کمال بن ابی شریف دیبوره :
 بو تعریفده کی (استحقاق) کلمه سی محلنده ایراد اولنمشدر .

زیرا عندالتحقیق : - ریاست ایله خلافت - آنجق امور مسلمینده
 استحقاق تصرفدن عبارتدر . اصحاب حل وعقدک احراز امامت

ایدن ذاته بیعتلری ده : اودانک استحقاق تصرفی اثبات واعترافدن
 بشقه بر شی دکلدر .

دیرلر سه که : بو تعریف ده حق نبوتده جائزدر . زیرا امور
 مسلمینده تصرف عامه یه استحقاق ، منحصر آنبی مکرمه عائددر .
 جواباً دیرر که : تعریفندن ده معلوم اولدیغی اوزره - معنای
 نبوت - طرف الهیدن شریعت مخصوصه ایله بعثدر . نبی ذیشانک
 امور عبادده تصرف عامه استحقاقی ایسه ، نبوة اوزرینه مترتب
 اولان وظیفه امامت اعتباریله در . « امامت کبرا » تعریف نبوتده
 ایسته بوجهتله داخلدر . یعنی وظیفه امامت نبی اولان ذات
 عهدده سه ترتب ایدر . لکن وظیفه نبوت امام المسلمین عهدده سه
 ترتب ایتمز .

بزرگه بو تعریف موافق وموجهدر ؛ اعتراض
 کوتوره جک یری یوقدر .

سعدالدین عمر التفتسازانی ، شرح مقاصدنده امامت کبرانی :

- ریاسة عامة في امر الدين والدنيا خلافة عن النبي صل الله

عليه وسلم - صورتنده تعریف ایلور .

(مالی)

« امامة : نبی محترم علیه السلامه خلافة » ، امور دینییه و دنیویه ده
 ریاست عامه در .

بو تعریف ده صحیح در .

— نبی محترم مدن خلافت — قیدینک دخولیله نبوة خارج قالیور .
(عامه) قیدینک علا و سیله ده : امام المسلمین طرفدن نیابة اجرای حکومت ایدن ولایة ایله قضاة ودها سائر رؤسا خارج قالیور .
دیر لسه که : — خلافت عن النبی — تعبیری ، بالذات طرف نبوت پناهیدن استخلاف ایدیلان ذات حقنده جائز اولور . لکن بیعت ناس ایله منعقد اولان ویا صور سائر ایله توجه ایدن امامت حقنده بو تعبیر نصل تجویز اولنور ؟

و اباً دیر زکه : استخلاف مقید دکل اعم در . متصلاً جائز اولدینی کی منفصلاً ده جائز در . عمر ، عثمان ، علی ، رضی الله عنهم جملة خلیفه رسول الله ایدیلر . و رسول اللهدن خلافت امور مسلمینده تصرف ایلدیلر . حالبوکه هر اوجی ده ، بالذات طرف نبویدن استخلاف بیورلما مشل در .

مؤلف مواقف ، علامه اکبر و منور قاضی عضد دیورکه :
— والاولی ان یقال هی خلافة الرسول فی اقامة الدین و حفظ حوزة الملة بحیث یجب اتباعه علی كافة الامة — .

(مالی)

تعریف امامتده اولی اولان : — امامت کبراء شعائر دینیین اقامه ده و بیضة الملك اسلامی اعمار و صیانتده ، رسول الله اعظمک

خلافتی در . امامک ، مجموع امت اوزرینه اتباعی واجب اولمقده شرط در — دینلمسی در .

بو تعریف اتم و احدر . — خلافة الرسول — قیدیه نبوة خارج قالیور . — بحیث یجب طاعته علی كافة الامة — قیدیه ده امام المسلمین طرفدن نصب اولسان امراء ، ولایة ، حکام کی ریاست خصوصیه اصحابی خارج قالیور . کذلک مجتهدین ! انلرده بو قید ایله خارج قالیور . زیرا مجتهدینه اتباع مجموع امت اوزرینه دکل ، انحق کندیلرخی تقلید ایدنلر اوزرینه واجبدر . ایشته مصطفی صبری افندینک : — رأی ، بر مبعوثک رأیله مساوی طوتمق ایسته دیکی امام المسلمینک — لسان شریعتله تعریف اولنان مقامی بودر . فاعتبروا یا اولی الابصار !

[مبحث ثانی]

مباحث امامت ، طوائف شیعیه کوره اصول دیانتیه تعلق ایدن مسائل اعتقادیه دن عد اولنور .
جمهور مسلمین کوره ، افعال مکلفینه متعلق احکام فرعیه دن اوله رق مسائل عملیه دن معدوددر .

[مبحث ثالث]

روافضدن امامیه و اسماعیلیه طائفه لری — دلیل لری مختلف اوله رق — امام نصی الله اوزرینه واجبدر ؛ امت اوزرینه

واجب دکلدر دبدیلر ! بر مذهب که جناب حق اوزرینه وجوب اثباتنه جرأت ایدر؛ آنک بطلانی اظهار ایچون بشقه جه دلیل اقامه سی لاجرم عبث اولور!

خوار جدن نجات فرقه سی، یعنی نجات بن عویم الخارجی ایله اصحابی، نصب امام اصلاً واجب دکلدر؛ فقط جائز اندر دیدیلر!

معتزله دن ابوبکر الاصم ایله اصحابی بین الامة عدل وانصاف جریان ایتدیکی مدتیجه امام نصبی واجب دکلدر. وجوب نصب، ظهور فتنه اوزرینه تحقق ایدر دیدیلر!

ینه معتزله دن هشام الغوطی ایله اتباعی، بالعکس وقت امن و اسایشده نصب امام واجبدر. حدوث فتنه اوزرینه وجوب مرتفع اولور دیدیلر!

بو جماعت، شئون نوع بشرک صورت تدبیر و تدبیرنده آز چوق صاحب اطلاع اولسه لر؛ امرجه بشریه ده کی اسرار مده شه دن، احکام اداره ده کی سر اثر دقیقه دن ذره قدر خبردار بولسه لر الله دن قردار لر، بو کی معتقدات سخیفه نی قالد بیلر المازلر ایدی.

بالعکس: انلر اوسخیف اعتقاداتی حرز جان ایتدیلر؛ بین الامة ترویج لری اغورنده مقاتله ایلدیلر. کندی قانلرینی دوکدیلر؛ بشقه لرینک ده خون نا حقنی اراقه ایلدیلر. بو یولده کی ذهاب

وحرکت لریله، هیئت اسلامییه نی هم کندیلرینک نفع وجودندن، همده اتلاف ایلدکلری وجودلر منافعدن محروم براقیدیلر. عاقبت بطلان مذهب لری کندیلرینی قهر و تدمیر، جرثومه لرینی قلع وقع ایدرک؛ کندیلری ده، مذهب ناصواب لری ده یکدیگرینی تعقیباً واصل دار الحسار اولدیلر. لکن حیف علی الاسف، که مذهب ناپاک لری یوزندن - بنیان اسلام - ده اوزمانلر طرفنده دوجار وهن وضعف اولغه باشلامش ایدی!

[ظالم نمی ماند ولیکن عادت بیداد او بماند]

جمهور اهل سنت ایله عامه معتزله وزیدیه کوره: انقضای زمان نبوتدن صکره، مصالح دینه و دنیویه لرینک حفظ نظام و ادامه انتظامیچون بر امام نصبی، امت اوزرینه مطلقاً واجبدر. فقط بو وجوب، عموماً اهل سنت و اکثر معتزله یه کوره سمعاً؛ بعض معتزله و مجموع زیدیه یه کوره عقلاً متحتمدر. ینه معتزله دن: جاحظ، خیاط، کعبی، ابوالحسن البصری یه کوره وجوب نصب هم سمعاً، همده عقلاً ثابت و مترتبدر.

وجوب عقلی ایله وجوب سمعی آره سنده کی فرق: مسائل عملیه ده، یالکیز عقلک ایجاب ایلدیکی بریشی ترک ایدن شخص، جناب حقک ذم و عقابنه مستحق اولماز! عقل

فی الحقیقه مدار تکلیفدر ! لکن حکم عقل ، تکالیف عملیهده
سند شرعی اولاماز . زیرا عقول بشر درجات اوزره متفاوتدر .
بوندن بشقه : عقل اکثریا - بحکم الاصل - حسن اولیان بر
شیئی استحسان ایدر . کذلک ، بحکم الاصل قییح اولیان دیگر
بر شیئی ده قییح ایلر . همدۀ اغلب احکامده نفس الامرہ دکل ،
ظواهر عاداتہ تبعیت ایدر . بناءً علیہ ، عقل اثبات وجوب ایچون نزد
شریعتده سند شرعی اتخاذه صالح دکلدر . اکابناء ، عقلک ، ایجاب ایتدیکی
بر شیئی ترک ایدن شخص حقندہده ، شرعاً ذم وعقوبت لازم کلز !
وجوب سمعیده ، یعنی شرعاً تعین ایدن وجوبده حکم بونک
عکسنه در . وجوب سمعینک ایجاب ایلدیکی بر شیئی ترک ایدن
شخص ، ذات ذوالجلال طرفدن مستحق ذم وعقاب اولور !
ایشته وجوب سمعی ایله وجوب عقلی آره سنده کی فرق
بودر ! یعنی نصب امامک عقلاً وجوبنه قائل اولانلر ، عدم نصبده
استحقاق ذم وعقاب ملاحظه ایتملر . لکن سمعاً وجوبنه قائل
اولانلر ، عدم نصب حالده مستحق ذم وعقاب اوله جقلریخی
قبول ایدرلر ؛ که بزلر یعنی معاشر اهل سنت ، وماً بوایکنجی
حکمه تابع وقائلرلر !

وجوب عقلی به قائل اولانلر دیورلر که :
متحقق اولان بر مضر تک دفعی ، بحکم العقل واجیدر ،

قطعاً ! کذلک مضرت مظنونہ نک ! آنک ده دفعی ، ینہ حکم عقل
ایله واجیدر قطعاً . زیرا بر اصل قطعی الحکم تحتندہ مندرج
بولتان جزئیات مظنونہ نک دخی ، او اصلک تابع اولدینی
حکمدہ اندراجی ، موجبات قطعیۀ عقلیه دندر .

مثلاً انسان قطعاً بیلیر که : مسموم اولان هر شیدن اجتناب
ایتمی واجیدر . بو بر اصل قطعی الحکمدر . صکره و انسانک اوکنه
بر طعام کتیر بیلیر ؛ کندیسندہ برظن حاصل اولور که اوطعام
مسمومدر . ایشته بوده جزئیات مظنونہ جمله سندن اوله رق او
اصل قطعی الحکم تحتندہ مندرجدر . بناءً علیہ صریح عقل قطعاً
اقتضا ایدر که اوطعامدن ده اجتناب ایلسون .

کذلک انسان بیلیر که سقوط اوزره بولتان بر دیوارک اتندہ
توقف جائز اولماز ؛ عدم توقف عقلاً واجیدر . سقوطی مظنون
اولان بر دیوار اتندہ توقف ایتکده کی حکمده عیناً بویله در .
صریح عقل قطعاً ایجاب ایدر که او یله بر دیوار آتندہده توقف
ایدلسون .

ایشته امام نصبی خصوصندہ دخی ، حکم عقل بو قطعیتله
جریان ایدر یعنی امامک عدم نصبندن تولد ایدہ جک مضراذن
توقیاً نصب امامه مسارعت ایله مک ده ، عقلک موجبات قطعیه سندن در .
بزده کنیدلرینه جواباً دیرر که : بو سزک قائل اولدیغکیز

وجوب ، عقول بشره تعین ایدن مقتضیات و عادات جمله سندنذر .
حالبو که عقلک وجوب شرعی نی تعین خصوصنده حکمی یوقدر .
بزم قبول ایلدیکمز وجوب ایسه حکم الهی اقتضاسنجه ، تارکنه
- استحقاق ذم و عقاب - ترتب ایدن واجبات شرعیه دندر .
بو وجوب عقلدن دکل ، آنجق نفس شریعتدن مستفاد اولور !
بزم بو خصوصنده کی ذهابمزمک سختی غیر قابل تردد و امتر اولان
سندات آیه ایلده اثبات ایلرز !

سند اول : وقتک امام المسلمیندن خالی اوله رق دوامی تمتع
اولدینی حقنده ، صدر اولده موجود بولنان مجموع صحابه نک ،
متواتر اولان اجماعی در . رسول الله اعظمک خبر وفاتی شایع
اولور اولماز ، ابوبکر الصدیق رضی الله عنه مسجد نبوی به کله رک
حجره عائشه به داخل اولدی . نبی معظمی حزیناً متحسراً تقیل
ایستدکن صکره مسجده عودتله ، هیجان و بحران ایچنده بولنان
حاضر و نه خطاباً شو سوزلری سوله دی .

- من کان یعبد محمد افان محمداً قدمات . ومن کان

یعبد الله فان الله حی لایموت . ولا بد لهذا الدین ممن یقوم به

فانظروا وها توارائکم رحمکم الله]

« مالی »

« هر کیم محمد تعبد ایدیوردیسه معلومی اولسون که
محمد وقایه ایلهمشدر ! هر کیم الله تعبد ایدیوردیسه ، الله عظیم
الشان حی ابدی در ، اولمز ! شمدی بودین ایچون نظامنی
حفظ و شعائرینی اقامه ایدجک برامام بولمق لازمدر ! باقکنز ،
وایکیز نه ایسه سویلکیز ! رحم الهی اوزریکزده اولسون ! »
ابوبکر بو خطبه نی محضر صحابه ده بویلهجه ایراد ایتدی .

برذات چی تعوب ده مشارالیه قارشی بویله بر شیده احتیاج
یوقدر دیهدی . بالعکس تکلیفی بالاتفاق قبول ایدیلر .
« اوت ، طوغری سویلرسین ! بوایشک همان تسویه سی لازمدر . »
دیه رک نصب امام مسئله نک اهم واجبات اولدیغنی تصدیق
ایلدیلر . بناء علیه : بر امر مهم اولان دفن رسول الله ایشنی
ذوات معذوره به ترک ایدرک امام اوله جق ذاتی تعین ایچون
سقیفه بنی ساعده ده اجتماع ایلدیلر ! کرچه ینلرنده امامته انتخاب
ایدیله جک ذات حقنده اختلاف واقع اولدی . لیکن بر امامک
وجوب نصی خصوصنده عموماً متفق ایدیلر !

ایشته صدر اولده وجوب نصب امام حقنده منعقد اولان
اجماع صحابه بودر ! اعصار متعاقبه ده دخی حال دائماً بوموال
اوزره جریان ایلهمشدر . یعنی هیئات اسلامییه قرناً بعد قرن
وبلا انقطاع بو اجماع دائره سنده حرکت ایدرک امامک
ارتحال و یا انفصالی اوزرینه دیکرینه بیعتدن خالی قالمشدر .

دیرلر سه که هر بر اجماعک بر مستند شرعی به مستند اولمی
لابددر . بحث ایستدیکر اجماعک سند شرعیسی بولونسهیدی
متواتراً بزرده نقل ایدلمسی لازم کایدی . زیرا اولیه برسندک
امتجه معلوم اولمنی اقتضا ایدن دواعی واسباب متواتراً
موجوددر !

جواباً دیرزکه : اجماع مسلمدر ؛ غیر قابل معارضهدر ؟
مستندینی نقلدن انک ایچون استغنا حاصل اولمشدر . — اصحاب
رسول الله بیننده بالا مستند شرعی انعقاد اجماع ممکندر —
دیگک جراثنده بولنیه حقیقه اوجهت بحث آخر !

بوندن بشقه جائزدرکه : مدار اجماع اولان مستند شرعی
— نقلی ممکن اولیان و انجق زمان نبویده موجود بولنان ذواته
مشاهده و عیان طریقله معلوم اوله بیلن — قرائن احوال
چله سندن ایدی . بو جواز میدانده و بین الاصحاب انعقاد اجماع
دخی مسلم ایکن ؛ سند اجماع بزه نقل اولنماشدرکی سوزلرله
معارضه به قیام ایتمک البته ناممکنلدر .

سند ثانی : نصب امامده ضرر مظنونک دفعی وارددر .
مقتدر اوله بیلدکری تقدیرده ضرر مظنونک دفعی امت
اوزرینه بالا اجماع واجبددر .

بز یقیناً بیلیرزکه شارعک : معاملات ، مناکحات ، جهاد ،
حدود ، مقاصات ، اعیادده جمعه لرده اظهار شعار شریعت کبی
اوامر و احکامی وضع و تقریردن مقصودی ، فوائد مخصوصه لرینی

— معاشاً و معاداً — عباد اللهه تأمیندن بشقه بر شی دکلدر . بو
مقصودک حصولی ایسه شارع نامنه ایفای وظیفه ایلیه جک بر
امامک موجودیتنه متوقفدر . زیرا معلومدرکه بو کبی مشروعات
دینییه و دنیویه نیک « رابطه و ضابطه سی » بولنان قوانین و نظامات ،
اصل شریعتده دایم اعتدال اوزره موضوع و مؤسسدر . امرجه
ناس ایسه افراط ایلیه تقریطه میالدر . کندیلرینی علی قدر الامکان
دائرة اعتدالده طوتمق و فکر تجاوز اصحابی عندا اقتضایهراً
منع ایلهمک : بر امر نافذ ونهی مؤثره توقف ایدر .

حالبوکه ناس : میل و هوالرنده کی اختلاف ، رأی و فکر لرنده کی
تشتت ، بینلرنده جایگیر اولان بغض و عداوت حسیده یکدیگریینه
نادراً انقیاد ایدرلر ؛ و حقه صعوبتله رام اولورلر ! نادراً انقیاد
ایدنلر ، صعوبتله رام اولانلر ، ینه ناسک منصف لیردر . اغلیت
خلقهده ، اوقدری ده کورولمز . اکر اوزرلرنده مرجع کل اوله جق
بر شخص نافذ الحکم بولنماز ایسه طبقات ناس بر برینه گیرر . حق
ضایع ، ستاره اعراض مهتوک ، دماء بحر مه دور اولور !
مجبور اولور هر کس : عرضنی ، نفسنی ، مالی قائم سیقی تحتنده
محافظه به ! بو حالک نتیجه سی لاشک رفع دین ، و هلاک جمیع
مسلمیندر ! فواصل سلطنت زمانلرنده ، و امام المسلمین اولان
ذواتک یا سؤ صنیع ذاتیلرله ، و یا خود ضعف قوایلرینه مقابل
اصحاب تغلب تحکملرله ساقط الحیثیه بر خاله دوچار اولدقلری
و قنلرده آجی آجی تجربه لری کورولمشدر .

بز ديمش ايدك كه شرعاً ضرر مظلونك دفعي واجبدر .
 حالبوكه نصب امامده ضررمظلونك دكله بويله محقق وموحش
 مضرانك دفعي واردر . حتى دينه بيليركه نصب امام ، اتم مصالح
 مسلمين واعظم مقاصد ديندر . بناءً عليه حكيمده وجوب
 عقلي دكله ، وجوب سمعي در !

« لا ضرر ولا اضرار في الاسلام »

« اسلامده قبول ضرر و اضرار آخر يوقدر ! »

معتز ، علي سبيل المعارضة ديه بيليركه :
 امامك عدم نصبنده كي مضره ، نصبنده ده . متصوردر .
 منرك ديديككز صورت قبول ايدلديكي تقديرده دفع ضرر اينچون
 ارتكاب ضرر لازم كلير !

نصب امامده اوج صورته مضره موجوددر .
 صورت اولي : انسانك كندی اوزرينه « بيلوب بيلمدبيكي
 شيله تحكم ايدجك » بنه كنديسي كبي بر شخصي تأمير وتسليط
 ايتيمي ، لاجر كندی نفسني بنه كندی فعليله اضراردر .
 صورت ثانيه : ناسك بر قسمي اوشخصه اتباعدن استنكاف
 ايدر . بوده بين الامة اختلاف وقتني موجب اولور . نتهكيم
 امثالي ده دفعاتله واقع اولمشدر . بونك بويله اولمسي ده شبهه سز
 ناسي اضراردر .

صورت ثالثه : امام اولان ذاتده عصمت تامه بولمسيده .

واجب دكلدر . احوالده كنديسندن فسق وكفر صدوري ده
 متصوردر . عزل اولنمازسه كفر و فسقيه امتي اضرار ايلر .
 عزل اولنورسه قتهني موجب اوله رق بنه ضرر امته رجوع ايدر .
 جواباً ديرزكه : امامك عدم نصبندن تحصيل ايدن مضرات
 نصبندن تولد ايدجك مضرانك قياس قبول ايتيمه جك درجه ده
 اكثردر . ايكي ضررك تعارضنده ، واجب اولان اعظمك
 دفعي در !

نصب امامك عدم وجوبي ادعا ايدنلر ، اثبات مدعالي
 ضمنتده اوج حجت اقامه ايديورلر .
 حجت اولي : اولجيه ده سويله ديكمز اوزره ، دييورلر كه :
 تاس كنديسنه صالح وبامضراولان شيلرده بصيرت اوزره حركت
 ايدر . طبيعت ذاتيه لري وتربيه دينيه لري اقتضا سنجه عايش دينيه
 ولوازم دينيه لرنده طريق تعاوني كوزه ديرلر . كنديلر نجه اصلح اولان
 وجوه دائره سنده تدبير امور ايدرلر . بناءً عليه « مستقل اولدقلري
 امورده » اوزر لر بنه تحكم ايله مكه صلاحيتدار اوله جق كنديلري
 كبي بر شخصي امام نصب ايدوب ده تحت تحكمه كيرمكه احتياج لري
 يوقدر . حكم سلطان دن خارج اوله رق امراي حياه ايدن مر بان
 واهل باديه نك انتظام احوالي ده بو ادعا منرك بينه محقي در !

حجت ثانيه : امام المسلميندن انتفاع كنديسنه وصول ايله
 ميسردر . احاد رعيه نك هر بر مشكلده امام المسلمينه وصول لر ينك
 مرتبه تعذري ايسه خفي دكلدر . شو حالده عامه اوزرينه امام

نصبند فائده تصویرنه مجال یوقدر . زیرا کنیدی آنجق
اشخاص معدوده کوره بیلجکدر . بناءً علیه مرجع کل اوله جق
بر امام نصبی واجبدر دینه من . فقط جواز نصبی تسلیم اوله بیلور !
حجت تاله : امامتک بر طاقم شروطی وارد . حد نفسنده
بو شرائطی جامع اولان بر ذاته هر عصرده تصادف ایده بیلیمک
امور سهله دن دکلدر . اگر ناس ، شروط واجبه سنی جامع
اولیان بر ذاتی امامته کتیر برلر ایسه حکم واجبی ایفا ایتماش
اولورلر . شروط واجبه بی جامع بر ذات بوله مدق دیو امام
نصبندن صرف نظر ایدرلر سه چونکه . نصب امام واجبدر —
دینیور ! احوالده بر امر واجبی ترک ایتماش اولورلر . هر برشی که
حصولی ایکی امر متمنعدن برینه توقف ایدر . اوشی ده حد
نفسنده متمتع الحصول اولور . بناءً علیه نصب امامک وجوبنه قائله
اولمق ، تکلیف مالایطاقک مرتبه قضواسنه قائل اولمق دیمکدر !
حجت اولی به جواب : ناسک کنیدی باشلرینه تدبیر مصالح
ایده بیلملری عقلاً ممکندر ، لکن عادةً متمنعدر . نته کیم
قواصل امامت زمانرنده کی احوال بو دعوا مزه شاهددر . حتی
حکم سلطانن خارج یشایان عربان واهل بوادی حاللری ده
بزم بودعوا مزک شواهد محقی در . (غزو) نامی تحتند . ذئاب
شارده ، واسودضاریه کی هر زمان یکدیگری اوزرینه صالدیدرلر .
اکثر ایام عمرلری نهب اموال ، سی نسا ورجال کی محرمات
مختصه بی ازیتمکده مصروفدر ! نه فرائض الهیه به منقاد ورام

اولورلر . نهده سنن نبویه به احترام واطاعت ایدرلر . ایشته بوکی
حقایق مشهوده به قارشی : — ما یزع السلطان اکثر مما
یزع القرآن — و — السیف والسنان یفعلان مالا
یفعل البرهان — دینلمشدر .

« قول اولک مالی »

سلطانک نهی وازاله ایلدیکی معاصی و سیئات ، قرآنک نهی
ایلدکلرندن اکثردر .

« قول ثانی مالی »

سیف و سنان ، دلیل ایله برهانک انفاذ ایده مدکلری امرلری
انفاذ ایدرلر .

حجت ثانی به جواب : بز تسلیم ایتمیز که امام المسلمیندن انتفاع ،
آنجق کنیدیسنه وصول وشخصیله ملاقاته طریقله میسردر .
بو انتفاع ، امام المسلمینک ناس یتنده ساند و جاری اولان احکام
وسیاستندن ؛ وکنیدلرینه احکام شرایع وقوانین دائره سنده
خدمت ایلده جک ولایه ایله حکام نصب ایتمسندن ده حاصل
اوله بیلور !

حجت تاله به جواب . شرائط امامتی جامع بر ذات بوله
مدکلرندن دولایی نصب امامدن فراغتلی ، افراد مسلمین ایچون
ترک و واجب دیمک دکلدره زیرا نصب امامک وجوبی ، شرائط

واجبه نك موجوديته مبتنى در . شرائط واجبه ي جامع بر امام بولنه ماز ايسه او زمان نصب امام تكليفى دائره وجودن خروج ايدرك تحت جوازه داخل اولور ! شرعاً ضرورات محظوراتى اباحه ايدر !

سند نالك ، يعنى نصب امامك سمعاً وجوبى مثبت اولان اوچنچى سند :

امام زمانى ولو سمعاً اولسون بيلمك واكا اطاعت ايله مك كتاب الله وسنت رسول الله اقتضال نجه واجبدر . بو وجيه ملرك ايفاسى بر امامك موجود بولمسيه نمكنددر . امامك موجوديتى ده لاجرم نصيبه حاصل اولور . هر برشى كه بر واجب مطلقك ايفاسى آنك حصولندن بشقه هيچ بر صورتله ممكن اولماز ؛ اوشى دخی بعينه واجب مطلق حكمنى اكتساب ايدر !

(مبحث رابع)

« شرائط و اوصاف امامت »

اشباه والنظائر ده شرائط و اوصاف امامت وجه آتى اوزره ذكر اولونمشدر .

« فائده »

« ذكر الامدى ، ان شروط الامامة ثمانية : الاجتهاد فى الاحكام الشرعية ، وان يكون بصيراً بامر الحرب و

وتدبير الجيوش ؛ وان تكون له قوة بحيث لا تهوله اقامة الحدود و ضرب الرقاب و انصاف المظلوم من الظالم وان يكون عدلاً ورعاً بالغاً ذكراً حراً نافذاً لحكم مطاعاً قادراً على من خرج عن طاعة . واما المختلف فيها فمكونه قرشياً وهاشمياً و معصوماً و افضل اهل زمانه .

« مالى »

متفق عليها اولان شروط امامت سكر در !

احكام شرعيه ده اجتهاده مقتدر اولمق . امر حريده و ترتيب عساكرده صاحب بصيرت بولتمق . نفسنده قوى العزم اولمق . بر صورتده كه اقامة حدود ، ضرب رقاب ، حق مظلومى ظالمندن استيفا كې تمكين و متانت متوقف اولان عزائم امور كنديسنه هول و دهشت و برمامك . حد ذاتنده عادل ، صاحب ورع ، بالغ ، ارلك و حر اولمق . حكمنى نافذ ، شخصى مطاع ، زير طاعتندن خروج ايدنلره قارشى مقتدر بولتمق ! مختلف فيها اولان شرطلرده : قرشى ، هاشمى اولمق . معصوم ، اهل زمانك افضل بولتمق !

قرشى اولمسى شرطدر دينلر : - لا يزال هذا الامر فى

قرشيش ما بقى منهم اثنان - حديث شريفيله احتجاج ايدىيورلر :

« مأل عالیسی »

ایکی کشی وجود بولندجه خلانت قریشه دوام ایدر ؛
قرشیلک شرط دکدر دینلر : — اسمعوا واطیعوا
ولواستعمل علیکم عبد حبشی کآن رأسه زبیه — حدیث
شریفنه استناد ایدیورلر !

« مأل جلیلی »

اوزریکره امیر نصب اولنان ذات : — قوری وسیاه اوزوم
کبی کوچک باشلی ده اولسه امرلرینی دیکلیکر ! وکندیسنه اطاعت
ایدیکر !

شیخ الاسلام قاضی عضد رحمه الله ده ، اوصاف لازمه امامتی
وجه آنی اوزره بیان ایدر :

جمهور علمایه کوره امامته اهل ومستحق اولق ایچون
اولا : شریعتک اصول وفروعنده اجتهاد مرتبه سنی بولق لازمدره .
ثا که ناک احتیاجات دینیله لرینی تسویه به قدر تیاب اولسون .
ثانیاً : صاحب رأی وتدبیر بولملیدر . چونکه امور ملک رأی
وتدبیر ایله اداره اولنور ! ثالثاً : ذی شجاعت وقوی القلب
اولملی در . زیرا حفظ بلاد ، دفع اعدا ، اقامه حدود ایچون
شجاعت وقوت قلب صاحبی بولمق اقتضا ایدر .
بواوج شرطدن استغنا جائزدر دینلرده اولمشدر . چونکه

زمانمزده بوشرائطک برذاتده اجتماعنه مصادق اولق محال
حکمنده در . شوحالده شروط امامت میاننده تعداد ایدملری
یا عبث ، ویا تکلیف بمالایطاق اولور !

« بواوج وصفک فقدانیه دخی امامت منعقد و صحیح
اوله جفته نظراً آنلره صاحب اولیان بر ذاتده بیعت واجبدر »
دینیرسه : اوصاف مذکورہ نک شرائط امامت میاننده ذکر
شبهه سز عبث اولور .

دینیرسه که : مطلقاً او وصفلری نفسنده جامع اولان ذاتک
نصبی واجبدر . اوحالده تکلیف ، تکلیف بمالایطاق اولور .
زیرا اوله برذاتک بولمسی محالدر .

یوق اکر « نه بو ، نه ده او » امتک امام سز قالمسندن تحصیل
ایده جک مفاسدی دفع ایچون هر حالده بر امامه بیعت واجبدر
دیرلرسه : اوتقدیره کورده ده بواوصافک شروط معتبره امامت
میاننده اراده سی بالکلیه نایمحل اولور . اوت ، عدل اولمسی
شرطدر . زیرا فاسق اکثریا اموال بیت المالی کندی امورینه
صرف و استهلاك ، واحکام وتصرفاتنده حقوق ناسی اضاعه
ایلیه رک زیر رعیتنده ودیعه الله ذوالجلال اولان امت معصومه به
ظلم وجور ایدر ! عاقل اولمسی شرطدر . زیرا تصرفات شرعیه
و ملکیه نک انتظام و صلاحی عقل ایله قائمدر . عقله مقارن
اولیان ، وتقوی صلاح نفس فائده ویرمز !

بالغ اولمسی شرطدر . زیرا صینک عقلی قاصردر . عباد

اوزرینه ولایت عامه کبی بر امر عظیم آنک زیر تصرفه ترک
ایدیله من .

طائفة نسادن اولماسی شرطدر ، زیرا قادینلر ناقصات
عقل و دیندر !

حر اولسی شرطدر . زیراسیدینک خدمتی ، خدمت امته
مانع اولور . و احرار ناس نظر نده موقع طوته میه جفندن اطاعتی
مشکل و بلکه ممنوع اولور !

ایشته بوسکیز و یا بش شرط ، بالاجماع امامتده شروط
معتبره در !

قاضی عضد بوشرائلی بوضو رتله بیانندن صکره : قرشیلک
هاشمیلک ، معصومیت و افضلیت اهل زمان شرطلرینی ده
اولجه ذکر ابتدیکمز اوزره مسائل مختلف فیها میاننده
ارائه ایلیور .

خلاصه : امامت عادل ، عاقل ، بالغ ، ارکک ، حر اولسی
شرطلری نصب امام خصوصنده شرائط قطعیه در .

بوش شرطک حصولی تقدیر نده : شجاعت ، امور جزیه
و کلیه به شمول رأی و نظر ، اصول و فروع شریعتده مرتبه
اجتهاد شرطلرینک فقدانی نصب امام وجوبی اسقاطه کفایت ایتمز ؛
نصب اولور !

بو صورتله امام اولان ذات : امور حریبه بی قوی القلب ،
ذی شجاعت ، سوق و تعیبه الجیشه قادر ، صفحات حربی

کافی نبینی اداره به مقتدر امرایه تفویض ایدر . اقامه حدودده
و سایر امور ملکیده اهل والیلر مقتدر مأمورلر بولندیرر .
امور محاکات و مراعاتده عادل و منصف ، مستقیم و عقیف
قضاة و حکام استخدا ایدر . مسائل دینیده : وار ایسه
مجتهدیندن ، یوق ایسه موجود بولنان علمادن استفتا ایلر .
الحاصل امور و مصالح امتی آرای صائبه اصحابیه مشورت و
وظائفی اهلنه تودیع ایدرک علی - مامشرع الله - ایقابه جهد
و غیرندن آبرملاز !

نفسنده رشید و عادل ، عبادالله حقنده و دود و رحیم ،
عفت نفسیه و نزاهت فکریه مالک و صاحب ، ارباب علم
و اقتداره قریب و محب ، اصحاب عجز و سیئه دن مبتعد و متجانب
اوله رق امور و تصرفاتده خوف باری کوزه دن ، رضای
الهی بی ارضای اهل شروطم بدن اولی بیلن ، و اوله جه
حرکت ایدن بر امامت صحت امامتده و حتی خلافت نبویه
بحق نائلیتده مؤمنینک شبهه ایتمسی لازم کلز ! هله بوذاتک
شایع الصیت ، جلیل العنوان بر خاندان اولادندن بولنسی
نوردن مصنوع برقلاده قدر کردن خلافت زینت و بربر !
عبدک امامتی صحیح اولماسنده کی سبب تأمل بیوریلور ایسه ،
بوافاده مزله قصد ابتدیکمز معنی کندی باشنه تظاهرایدر .

واقعا اوامر شریعت ظواهرینه مصروف اولمق اعتباریله
خلافتی صحیح اولمیان عیددن مراد : بر شخصک مال موروث
و یا مشتراسی اولان عیددر . لکن بوراده غایت دقیق و لطیف

بر معنای باطنی ده مندرجدر ! «بر کیمسه نك مملوكى اولماق وحقى عظيم برعائله به منسوب بولمق» حیثیتله ظاهرأ حر عد ایدیلن بر عید النفس ده بو حکمه داخلدر . زیرا نفسك عبودیتدن باش الاماز که عباد الله قارشى مكلف اولدیغى وظائفى ایفایه وقت بوله بیلسون !

علمای خفیه به کوره : صحت امامتده عدالت شرط دکلددر ، فاسقك امامته نصبی علمای مشارالیه کوره مع الکراهه صحیح اولور . لکن بوراده کی عدالتدن مقصود ظلمك مقابل اولان عدالت دکل ، صلاح وتقوى مقابل اولان عدالتدر . ظلمك مقابل اولان عدالتدن محروم بولنان بر ذات ایسه مستحق عزلددر .
نته کیم ایلری ده تفصیلاتی کله جکدر !

« مبحث خامس »

« بیعت »

اول خلفا اولان ابوبکر الصديق رضی الله عنه ، مقام خلافت کبرایه اجماع صحابه ایله اصعاد ایدلش و بیعت اولمشدر . عمر الفاروق رضی الله عنه ، ابوبکر الصديق رضی الله عنه طرفندق استخلاف ایدلش و بیعت اولمشدر .

عثمان ذی النورین رضی الله عنه ، اولجه سوبله دیکمز اوزره اهل شوری طرفندن انتخاب ایدلش و بیعت اولمشدر .

امام همام علی رضی الله عنه ، مراجعت ناس ایله خلافتی قبول ایتش و بیعت اولمشدر .

بناء علیه : انعقاد امامتده شرط ، بیعت در ! احزاب حل وعقد اولان علمادن ، امرا ورؤسادن ، ووجوه ناسدن حضورلری تیسر ایدنلرک بیعتیه امامت منعقد اولور ! بیعت ایدنلرده عدد شرط دکلددر . سائر بلاد اهل یسنگ اتقاقی ده شرط دکلددر .

شیخ ابی الحسن البصری به کوره مشاهیر واعظم علمادن اوله رق صاحب رأى بولنان بر ذاتک بیعتی ده کفایت ایدر . لکن ائمه خفیه دن بعضلرینه کوره عدد معینی اولیه رق بر جماعتک بیعتی شرطدر . چونکه شخص واحدک انکاری و یا خود اولجه سرأ بشقه بر ذاته بیعت ایتش بولنسی ملحوظدر !

« مبحث سادس »

« امام المسلمینک مسئولیتی »

امام المسلمینک مسئولیتی انعقاد بیعتله ابتدا ایدر . امور امتک جزئیات و کلیاتندن او دقیقه دن اعتبارأ صورت قطعی ده مسئولدر .

« حق جل وعلا بیورر »

« لا یسئل عما یفعل وهم یسئلون »

افعالندن مسئول اولمیان آنحق الله عظیم الشاندر . ناس ، ایشلدکری فعلاردن کافه مسئولدرلر .

ایشته بو (کافه) میاننده امام المسلمین اولان ذات هر

کشدن اول داخلدر . زیرا مرتبه مسئولیت عظمت مقام ايله
مبسوطاً و متناسباً تر ايددر . مقام امامت کبری ايسه نبوتدن
صکرة سائر مقاماتک مجموعندن اعظمدر .

نته کيم عليه الصلاة والسلام اقدمن مقام امامت کبرانک
اعظم مقامات اولديغنى اصل بومسئوليت مسئلهسى مناسبتيله درميان
بيور مشلودر .

« بخارى رضى الله عنه »

« بيورر »

« حدثنا اسماعيل حدثني مالك عن عبدالله بن دينار
عن عبدالله بن عمر رضى الله عنهما ان رسول الله صلى الله
عليه وسلم قال :

الاكلكم راع وكلکم مسئول عن رعيته . فالامام
الاعظم الذى على الناس راع وهو مسئول عن رعيته .
والرجل راع على اهل بيته وهو مسئول عن رعيته .
والمرأة راعية على اهل بيت زوجها وهى مسئولة عنهم .
وعبد الرجل راع على مال سيده وهو مسئول عنه .
الاكلكم راع وكلکم مسئول عن رعيته . »

(مال مكرى)

محقق بيلاميسكز ، كه هيكز راعيسكز وهيكز رعيتكزندن
مسئولسكز !

او امام اعظمكه ، امور عبادده تصرف عام حقى كنديسنه
تفويض اولتور ؛ عموم رعيتندن مسئولدر . وهر شخص اهل
بيتك راعيسى در ؛ اوده رعيتندن مسئولدر . وهر قادين زوجك
اهل دين وجوجقلى اوزرينه راعيه در ؛ اوده آنلردن
مسئوله در . وهر بر عبد سيدينك مالى اوزرينه راعى در ؛ اوده
آندن مسئولدر . اى بيليكزكه هيكز راعيسكز وهيكز رعيتكزندن
مسئولسكز !

ايشته رسول محترم ومكرم اقدمن : حق الغير اوزرنده
نظارتى ويا سائر صورتله تصرف بولنان هر شخصك ، اوحقك
راعى اولديغنى وآنك ضياعندن مسئول بولنديغنى بو حديث
تبويلريله ، اك على والسامى برصورتده بيان وتفهم بيورمشدر .
قدسيات انصافدن ذره قدر خبردار اولانلر ، قولاً واحداً
اعتراف وتسليم ايدرلركه : بو حديث على آنحق قوت نبوتله
ايزاد اولته بيلير .

كذلك تسام واعتراف ايدرلركه : طبقات ناسك درجات
مسئوليتنى بو قدر لطيف ، بو قدر جامع ، بو قدر بليغ بر
صورتده تعيين وبيان ايچون - موجود مندرس - بالجملة
شرايع كائنات مياننده بوندن الطف ، بوندن اجمع ، بوندن

ابلق دیگر بر دستور عقلی و شرعی تصویری امر محالدر ۱
معاذالله ! اگر محافظه حقوق عباد و وظیفه سنی در عهده ایدرك
ایلری بکن ذوات - استهلاك حق - جبلت واستعدادند ايسه لر
اصحاب حقوقك حالى نرهيه وارير ؟ بلاشك حضرات هلاكه ۱

(قول شاعر)

« وراعى الشاة يحمى الذئب عنها . فكيف اذا الذئاب

لها رعاء »

(مالى)

شمنى رعى ايدن انسان اولورسه قوردى قويونلرك جوارندن
دفع ايدر . لكن قوردرلر چوبان اولورسه ؟ او حالده قويونلر
ايچون اميد نجات نصل تصور ايديلور ؟

•••

دينيرسه كه : قانون اساسينك بشنجى ماده سنده « ذات حضرت
پادشاهينك نفس هايونلرى مقدس وغير مسئولدر » عبارده سي
مذرج ! اون برنجى ماده سنده ده : « دولت عثمانيه نك دينى دين
اسلامدر » عبارده سي مشهود : او حالده نصل اوليورده ، بر
طرفدن شرع الهى امام المسلمينك مسئوليتنى بيان ايدر كن ، ديكر
طرفدن قانون اساسى اسلامى ، انك غير مسئول اولديغنى اعلان
ايديلور ؟

جواباً ديرزكه : قانون اساسينك ترتيب و تنظيمه اشتراك

ايدن مدحت پاشا مرحوم ايله صدر حالى سعيد پاشا ودها سائر
اصحاب حل و عقد ، حد نفسلرنده اهل علم ذواتدن بولندقلرى
حالده كندى علملرينه اعتماد ايدمه ريك ، عصر ك اك كزيدم
علماسيله مذاكراتده بولمشلر و آنك اوزرينه اوماده ي قبول
ايدوب درج ايله مشلر !

بز يو سؤاله اوچ وجه ايله جواب ويريرز !

وجه اول : قانون اساسينك اوچنجى ماده سنده : « سلطنت
سنيه عثمانيه خلافت كبراي اسلاميه ي حائر اوله رق سلاله آل
عثماندن اكبر اولاده انتقال ايدر » دينلمشدر . جمله نك بيلديكي
وبو ماده نك ده ناطق اولديغى اوزره : سلاطين عثمانيه عهده لرندم
عم خلافت كبراي اسلاميه ، همده عثمانيلرك پادشاهلنى اجتماع
ايله مشدر . قانون اساسينك بشنجى ماده سي : ذات حضرت
پادشاهينك غير مسئول اولديغنى ، يالكز پادشاهلق صفتنى ذكر
ايدرك بيان ايله مشدر . ذات حضرت خلافت پناهي غير مسئولدر -
دينامشدر !

ديك كه پادشاهان آل عثمان - امير المؤمنين - صفتيله
مسئولدر .

بو مسئوليت محض شرفدر . ناسك احترامى ، ذوات
مسئولهيه قارشى مزايده اولور . زيرا او مسئوليت ناس
يندنه سند اعتماد و حجت اماندر !

وجه ثانى : قانون اساسينك بشنجى ماده سنده تعين ايدن
عدم مسئوليت مطلق دكل مقيددر . شرع الهى و قانون مى

تزد سلطنت پناهیارینده مرعی و محترم اولدجه پادشاهان مسئوله
دکلردر . والا مسئوللردر !

وجه ثالث : « غیر مسئولدر » تعبیری حقوق عبادہ متعلق
مسائله عائد اولمایوب مسئولیت سیاسیہ راجعدر . مجلس مبعوثان
طرفندن هیئت وکلا حقنہ عدم اعتماد رأی بیان ایدیلنجه صدر
اعظم وسائر وکلا سقوط ایدرلر . انجق ذات حضرت پادشاهی
وکلانک تصرفاتندن مسئول طوئلق انتضا ایتمز .

اولجه ده افاده ایتدیکمز اوزره بو مسئولیت کنیلریچون
محض شرف وعین فخردر !

« بحث سابع »

« انحلال عقد امامت »

بلا سبب خلع امام صحیح اولماز . خلع اولنسه بیله شرعاً
نافذ دکلدر . لکن نصب امامدن مقصود اولان فوائدک تعذرینی
اقتضا ایده جک هر درلو عوارض و اسباب ایله عقد امامت
منحل اولور .

عوارض و اسباب مذکورہ : ردة ، جنون مطبق ، خلاعی
مرجوا و له میه جق صورتده اسارت ، نسیان علومه مؤدی اوله جق
مرض ، عما یعنی کورلک ، صمم یعنی صاغراق ، حرس یعنی
دیلرلک کبی آفات طارئہ در .

کذلک امامک وظائف امامتی ایفادن اظهار عجز ایله خلع نفس
ایتمیسه . عقد بیعتک انحلالی موجب اولور همدہ بو عجزک ظاهر .

« و محقق اولسی شرط دکلدر . بالذات امامک کندی نفستده
بویله بر عجز حسن ایتدیکنی بیان ایلسی انحلال عقد بیعتہ
کفایت ایدر .

آنجق بلا سبب خلع نفس ایدر سه مختلف فیہ در . مختار
اولان وجه ، امامتی امت حقنہ نافع ایسه عقد بیعت منحل اولماز
و ایفای وظیفه یه اجبار ایدیلور .

خجور و فسق ایله انعرانده اختلاف وارددر . جمهوره کوره
منعزل اولماز . امام اعظم و امام شافعی یه کوره ده قول مختار بودر .
امام محمددن ایکی روایت مرویدر . بر روایت منعزلدر ؛ دیگر
روایت کوره منعزل اولماز . لکن خجور و فسق ایله مستحق
عزل اولور .

« اذا ظلم الامیر یستحق العزل »

« امیر ظلم ایدر سه مستحق عزل اولور »

بقاسنده امت ایچون نفع متصور اولماز و اسقاطنده خوف
مقنه موجود بولتماز ایسه حکم استحقاق تنفیذ اولتور . و یا خود
بیا لبقا صلاحنه دعا ایدیلور . اوزرینه خروج واجب دکلدر .
فاسق و فاجره ابتداء توجیه امامت دخی اولجه سویلدیکمز
اوزره . مع الکراهه — جائزدر . ائمه حنفیه ایله دیگر ائمه نک
اکثری بو خصوصده قاطبة متفقلردر . حجتبری ده : صحابه
رسول اللدن بر جوق ذواتک نبی امیه دن وارد اولان ائمه یه اقتداء
ادای صلا ایله مش اولمه لریدر . حتی متعدد صحابه کرام ، مروون

بن الحکم کی برفاسق و جائزک خلفندہ ادای صلاح ایلہ مشلردر .
 امام بخاری رضی اللہ عنہ عبدالکریم البکادین روایۃ
 تاریخندہ ذکر ایدر : مشارالیه عبدالکریم البکاء رضی اللہ عنہ
 کندیسنه دیمش که - اصحاب رسول اللہدن اون ذاتہ یتیشدم .
 جملہ سی دہ ائمہ جور آرقہ سندہ نماز قیلار ایدیلر .
 معاصی نفسیه سندن دولای امام المسلمین اوزرینه حد شرعی
 اقامہ ایدیلر . تعذیرده اجرا اولنماز . آنجق ذمتده حقوق
 عباد تعین ایدرسه حکماً استیفا وصاحبنه ادا ایدیلور .
 حدود الہی تجاوزاً ، یعنی بر سبب شرعی موجود دکل
 ایکن نفوس محرمہ دن برینی قتل ایدرسه مستحق قصاص اولور !
 واللہ اعلم .

« مبحث ثامن »

امام المسلمین مطاعدر قطعاً ؛ چونکہ تعذر فاتندن مسؤولدر .
 اطاعتله مترادف اولیان مسؤولیت قبول ایدیله من ! زیرا کندیسنه
 اطاعت اولنمایان برامیرک حکمی نافذ اولماز . حکمی نافذ اولنمایان
 امیرده عہدہ سندہ کی وظائفی ایفایہ قادر اولاماز !
 حضرت عمر ایراد بیوردقلری برخطبہ ده :
 « والذی بعث محمدًا بالحق لوان جملاً هلك ضیاعاً »

بسط الفراط لحشیت ان یسألنی اللہ عنہ .
 دیمشدر .

« مالی »

محمدی حق اوزره بعث ایدن اللہه قسم که : افراد امتدن
 یرینک دوه سی یولنی شاشیرو بده نهر فراته دوشه رک هلاک
 اولسه ، جناب حقک - عدم تقیدمدن دولای - بنی مسؤل
 ایتمسندن قورقارم .

جناب عمر بوسوزی ، خلفای مسلمین اوزرینه ترتب ایدن
 مسئولیتک نه درجه لرده عظیم اولدیغنی واضحاً ارا ایدر .
 لکن ینه امام عمر رضی اللہ عنہ ، امام المسلمین قارشى ایفایى
 لازم کلن اطاعتک نه مرتبه لرده قطعی اولدیغنی ایضا حدندن
 خالی قالمشدر !

امام مشارالیه : کندیسنه بعض مرتبه روی مخالفت کوسترمک
 ایستیان سعید بن عامره اورمق اوزره : کسر دال ایلہ « دره »
 یعنی مشهور اولان قامچیسنى قالدیرمش ایدی . سعید بن عامر
 در حال :

یا امیر المؤمنین لایمبق سیلک مطرک . لو امرت قبلنا .
 وان عاتبت اعتبنا . وان عاقبت صبرنا . وان غرت شکرنا .
 دیدی .

« مالی »

« یا امیر المؤمنین ! سیلک یا غموریکی ، یعنی قهرک مرحمتکی
 یکمسون . اگر امر ایدرسه ک قبول ایدرز . کتاب ایدرسه ک

معاتب اولورز . عقاب ایدرسهك صبر ایلرز . واكر مغفرت
ایدرسهك شكر ایدرز ! » ؛

سعيدك بوسوزی اوزرينه جناب عمر رضى الله عنه
قامچيسنى كرى چكرك :

« ما على المسلمين اكثر من هذا »

يعنى : - مسلمين اوزرينه واجب اولان ده بوندن زيادهسى
دكلدر - بيورديلر .

امام المسلمينه اطاعت واجبر قطعاً ! بوجوبى ناطق اولان
- اطيعوا الله الخ - نص صمدانيسنى اولجه ذكر
ايتمش واقضا ايدن تفصيلاتى ده اعطا ايله مش ايدك !

شمى كلم اولابده وارد اولان احاديث صحيحه نبويه :
« امام بخارى ديوركه »

حدثنا عبدان اخبرنا عبد الله عن يونس عن الزهرى
اخبرنى ابو سلمة بن عبد الرحمن بن عوف انه سمع ابا
هريرة رضى الله عنه يقول :

« من اطاعنى فقد اطاع الله ؛ ومن عصانى فقد عصى الله .
ومن اطاع اميرى فقد اطاعنى ؛ ومن عصى اميرى فقد
عصانى . »

« مال جليلي »

هر كيم بكا اطاعت ايدرسه جناب حقه اطاعت ايتمش اولور .
وهر كيم بكا عصيان ايدرسه جناب حقه عصيان ايتمش اولور .
كذلك هر كيم بنم اميرمه اطاعت ايدرسه بكا اطاعت ايتمش
اولور ؛ وهر كيم بنم اميرمه عصيا ايدرسه بكا عصيان ايتمش اولور !
امام المسلمين اولان ذات رسول الله اعظمندن خلافة اداره
امور ايدر . حكما ده حقيقه ده رسول اللهك اميريدر . بناء عليه
اطاعتى واجبردر .

(بنه امام مشاراليه ديوركه)

« حدثنا مسدد حدثنا يحيى بن سعيد عن ابى التياح عن انس بن
مالك رضى الله عنه انه قال ، قال رسول الله صلى الله عليه وسلم :
اسمعوا واطيعوا وان استعمل عليكم عبد حبشى كان رأسه
زبيبة . »

بو حديث نبوينك ترجمهسى سبق ايتمشدر . كذلك بو
دخى امام المسلمينه وجوب اطاعتى ناطقدر .

آنحق بو واملالى احاديث نبويه ايله ايفاسى امر بيوريلان
اطاعت ، امام المسلمين طرفندن اعطا اولنان اوامرك كتاب الله وسته
رسول الله موافق اوله رق معصيت خالق متضمن بولنماسيله
مشروطدر .

(رسول الله اعظم بیورر)

« لا طاعة لاحد فی معصية لله انما الطاعة فی المعروف »

(مال شریفی)

معصية الله ضمنتده هیچ بر کسیه اطاعت جائز دکادر .
اطاعت انجیق معروفده یعنی شریعتیه موافق اولان شیردهدر .

(ینہ رسول الله اعظم بیورر)

« من کره من امیره شیئاً فلیصبر فانه من خرج
من السلطان شبراً مات میتة جاهلیة »

(مال عالیسی)

هر کیم امیرندن ممنون اولیه جفی بر معامله کورسه صبر
ایتسون . زیرا امیرک اطاعتندن بر قاریش مقداری خروج ایدن
خلالت اوزره ترک حیات ایدر .
عبادة بن الصامت رضی الله عنه بیورر :

« بايعنا رسول الله صلى الله عليه وسلم على السمع والطاعة
في منشطنا ومكرهنا وعسرنا ويسرنا وان لا ننازع الامر
اهله الا ان تروا كفراً بواحاً عندكم من الله فيه برهان »

(مال عالیسی)

رسول اللهه — نشاط وکدرده ، عسرت و یسرته —

سمع و اطاعت اوزرینه بیعت ایلدک . و ولایت اموری املنه
تودیعندن و بشقه لری طرفندن تودیع ایدیلور ایسه منازعه
ومعارضه دن اجتناب ایتک اوزره ده بیعت ایلدک . و بیوردیلرکه
اگر کندیسندن ظاهر اوله رق بر کفرک صدورنی کوردر ایسه کوبونک
محرماتدن اولدینغی حقنده کتاب ایله سنت نزدنده مقبول اوله جق
بره نامز بولتور ایسه اول وقت اطاعتندن اجتناب ایلم .

« ینہ رسول الله اعظم بیورر »

(السمع والطاعة على المرء المسلم فيما احب وكره
هالم يؤمر بمعصية فاذا امر بمعصية فلا سمع ولا طاعة)
(مال جلیلی)

شخص مؤمن اوزرینه اولی الامر قارشى سمع و طاعت .
واجبدر ، کندیسنه معصیت امر اولمدهجه . معصیت امر
اولتور ایسه نه سمع وارد نه طاعة .
ابى عبد الرحمن ، علی بن ابی طالب رضی الله عنهدن روایت ایدر :
رسول الله اعظم اقدم بریره — عبدالله بن حذافة السهمی
المهاجرى — رضی الله عنهمک تحت امرنده اوله رق بفرقه عسکر
کوندردر . و افرقه افرادینه امر ایدرکه امیرلرینه اطاعت اوزره
اولسونلر .

برمر حله ده عبدالله کندیلرینه برسبله حدث ایدرکه دیرکه :
رسول الله سزمه امر ایتدیمی که بکا اطاعت ایدر سکن ؟ انلرده اوت جوابی
ویردردلر . انک اوزرینه عبدالله کندیلرینه دیرکه : سزمه امر

اید یوزم اودون طویلايه جقسکز، آتش یا قه جقسکز و کندیگزنی
آتشك ایچنه آتیه جقسکز!

اودونی طویلازلر، آتش یا قارلر . تمام کندیلرینی آتیه
القا ایدیه جکلری زمان بر لرینه باقغه باشلارلر . بعضیلری دیرکه:
بزم رسول الله اتباعمز اتشدن فرار آیدنی . شمدی فصل
کندیگزنی آتیه آتیه جغز؟ بونلر بوتردا وزره ایکن آتش سونمکه
باشلار . امیرکده حدقی زائل اوله رق کیده جکلری ره کیدرلر .
حین عودتلرنده امیر جیش بیدانه، کیفیت رسول الله عرض
ایدر . انک اوزرینه صلی الله علیه وسلم افتدمنز :

(لودخلوها ماخر جوا منها بذا)

بیورر .

(مال عالیسی)

اگر آتیه داخل اولسه لردی ایدیا آندن چیقمه جقلر ایدی .
ایشته بونلر و بونلره مائل دیگر حدیث شریفلر وانحوا و قاطعاً
ارائه ایدرلر که مسیلین انجق الله ایلله رسولنک امرینه موافق اولان
شیلر ده اولی الامر طاعت ایدرلر . عکس تقدیرده اطاعتله مکلف
دکلر در . و حتی ممنوعلر در .

— خاتمه —

حقوق و اوصاف خلافت حقنده کتب شرعیه ده مندرج بولنان
احکام — استقراء — آنجق بوداثره داخلنده داژدر . بزم؟
مصطفی صبری افندی حضرتلرینه قارشی تعریضکارانه بر صورتده

اداره لسان ایدیشمز ، بر فرقه شیرته تابع اوله رق ابطال حق و
باطله نصرت ایچون دکادر ؛ نصرت حق و دحض باطل ایچوندرم .
کندیلرینک حقوق امتی محافظه صرف بیورقلری سوزلری .
تجیل ایدرز . آنجق بعض سقطاقی ارانی ده فرض سیدک .
فرقلر فانیدر . حق آریانلر ؛ باطل تقیب ایدنلر ده فانیدر .
وقت مقدره قدر باقی قاله حق ، انجق هیئت مکرمه اسلامیه در .
خلافتدن استفاده حق بزله ایلله برابر فنا بوله حق دکل ، اولاد
وانسال مسلمینه انتقال ایدیه جکدر .

بناءً علیه اکامتعلق اولان حقوقک خلادن وقایه سنه خانم
اولق عامه مؤمنین اوزرنده بر وظیفه متحتمه در . مصطفی صبری
افندی حضرتلرینه خطابمزه سبب : مشارالیهک — هیچ شبهه
یوق که الجای تعجیل ایلله اوله حق — حقوق خلافتی پاک مستور
وبک ناقص بر صورتده ذکر ایش اولملر ایدر .

مجلس مبعوثانک دانیلمسنه اوتوز بشجی ماده نک
تعديل مسئله سی باث اولدی . بزبو جهتی ده بر ارتدقیق ایدم .
بز بیلورز که صدر اسلامدن بذا ایدرک انحصار اولنده بین الامه
برجوق اختلاف و نزاع واقع گیش و چاره حلی بولنه میه رق عشر لرجه
دوام ایلله تازمانمزه قدر واصل اولمشدر . شیعلر و زیدیلر ایلله اهل
سنت آردسنده — یینه امامته متعلق اوله رق — حادث اولان
خلاف و نزاع دخی بوجه دندر .

شمدی یینه حقوق امامته متعلق اوله رق مجلسده بویه بر اختلاف
حاصل اولدی . ملائمت طریقیه حلی چارده سی بولنه ممدی .

شو حالده بزرگ یعنی معاشر مسلمینک نه یاچمه من لازم کلیدی .
شبهه سز کتاب ایله سته مراجعت ! انلرک مقتضای ایسه بن المؤمنین
ازاله شقاقدر . بو شقاق چاره ازاله سی سویله دیکمز اوزرهینه
یا کتابده یاسنده و یا صدر اسلام وقایعنده تحری ایدلک لازمدر .
سنت رسول الله مراجعت ایله کورور که امت آره سنده شقاق
وقوعنده امام المسلمین بالذات اصلاح ذات البینیه توسل ایدر .
سهل بن سعد الساعدی رضی الله عنه بیورر : (بنی عمرو)
بیننده نزاع واقع اولدی . کیفیت رسول الله صلی الله علیه وسلم
افدمنزه خبر ویردیلر . صلات ظهیری ادادن صکره قالقوب
کیدرک اصلاح ذات البین ایلدیلر . معلوم اولدیی اوزره حادثه
اخیره اوزرینه ذات شاهانه دخی اصلاح ذات البینیه سعی ایلدی .
لکن بوضورت ممکن اولدی . عدم امکانک نه دن نشأت ایلدیکنی
تاریخ محاکمه ایدر . جناب حق دخی حکمنی اصدار ایلر . بز
کله لم یته صدمه زه :

اصلاح ذات البین ممکن اولماز ایسه نه یا بیله جق؟ بز بوسؤاله
یتنه سنت رسول الله بطریق الاشاره . جواب بولورز .
جذب بن عبدالله رضی الله عنه روایت ایدرکه ، رسول الله
افدمنز :

(اقرؤا القرآن ما اختلف علیه قلوبکم فاذا اختلفتم
فقوهوا عنه) بیورمشلر .

(مأل مقدسی)

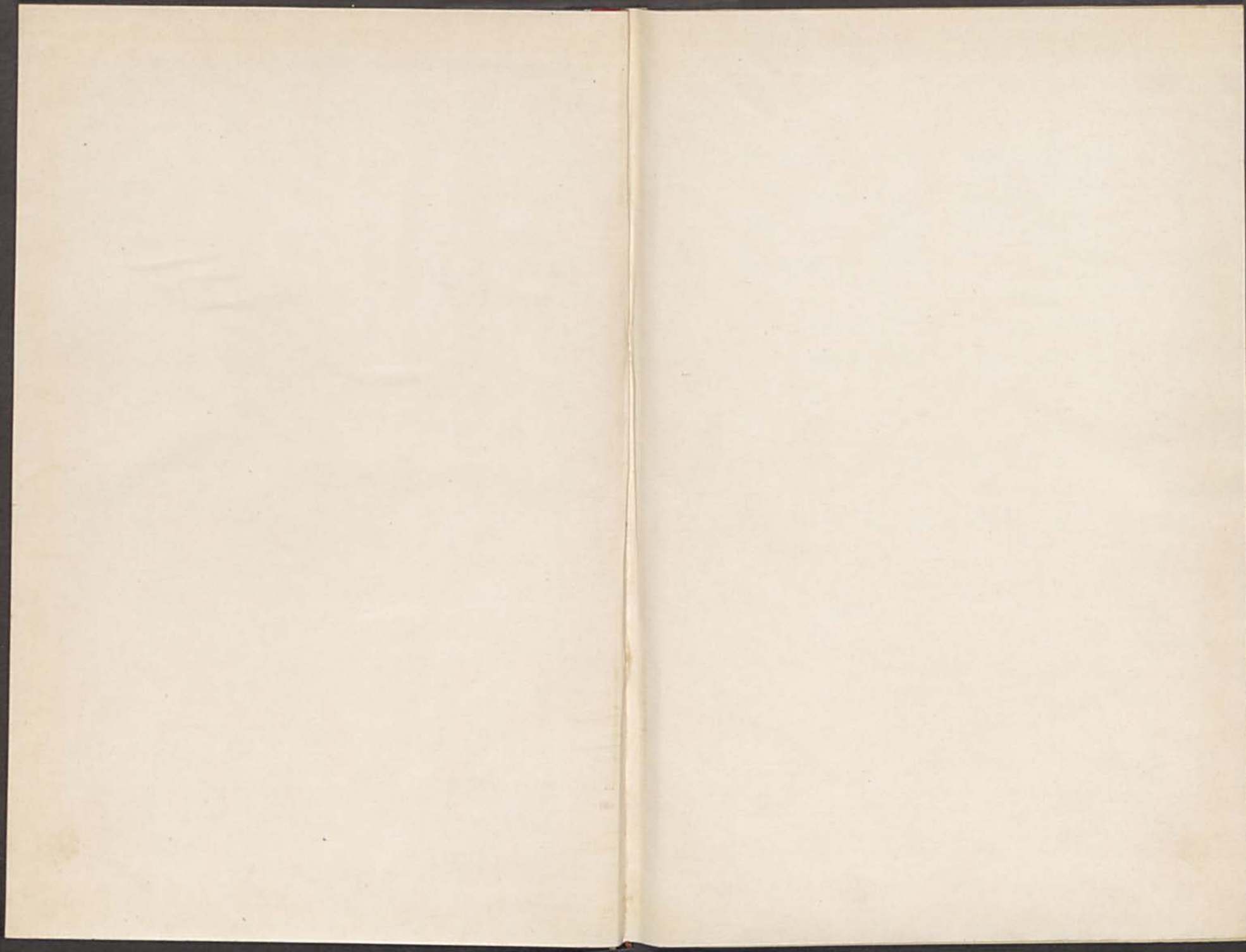
قلوبکزد اختلاف بولندقیه آیات قرآنیه اوزرینه مذاکره بولنه
بیلورسکز . لکن ازه کرده اختلاف ظهور ایدر ایسه براقوب داغلیکمز .
ایشته ظن فقیرانه مه کوره : بو حدیث شریفده موضوع
حقنهد کی حکمی تعیین ایدرک اشارت کافیه موجوددر . بو
کیفیه صدر اسلام وقایعنده مأل بوله بیلورز . حضرت عمر
یاره لندیکی زمان : اولجدهده بیان ایتدیکمز اوزره هنوز مسجد
نبویه بولندقلری صروده امام علی و امام عثمان و سعد بن ابی وقاص
و عبدالرحمن بن عوف و زبیر بن العوام رضی الله عنهمی حضور لرینه
دعوت بیوردرق : « بن تأمل ایتدم و دوشوندم که رؤسا و اعظام
ناس سز لرسکز ! و امر امامت دخی ایچکز دن برینه تحمیل ایدیلرک
اولوب بشقه سته عائد اوله جق دکادر ! رسول الله عالم بقایه سزدن
راغی اوله رق انتقال بیوردی . بن ناس طرفدن سزه قارش
یر معارضه وقوع بولور دیو قورقام ! لکن قورقارم که سزک
اره کرده اختلاف ظهور ایدر . بو اختلاف اولوقت ناسدهده
سرایت ایلر . قاتیکنر حضرت عایشه دن رخصت الکنر . انک
حجره سنده اجتماع ایدرک ایچکز دن هانککز خلیفه اولمق لازمکله
جکسه یسکزده بالمشاوره تعیین ایلکمز دیدیلر . انک اوزرینه
مشارالهم حجره عایشه داخل اوله رق اولایو ائس سسله مشاوره یه
باشلا دیلر . براز صکره سسلر یوکسلدی ، آثار اختلاف ظاهر
اولدی . و کسب شدت ایتدی عبدالله بن عمر رضی الله عنه « سبحان الله

دها امیر المؤمنین اولادی. نه یاییورسکز» دیدی. جناب عمر بو حالی
ایشیدنجه «شیمدی بواشی براقیز بن اولدکن صکره طوبالانوب
مشاوره ایدیکز. مدت مشاوره کر اوچ کوندر بومدت ظرفده
«صهیب» ناسه امامت ایتسون. دردنجی کونی ایشکزدن بری مطلقاً
خلیفه اولمایدیر» بیوردی. و مجلسی داعتدی.

بز منالری اراه ایلدک! لکن مقصود من «مشروع اولان
بوصورتدر» نیک دکادر. و بونی سونک حدیمز خارجده در.
تمهیداتمز آنجق ملاحظه قیلدن ابدای وقایعدر. فقیر؛ مجلسده
بولنسه ایدم دیر ایدم که «امام المسلمین موافقت ایتان مشروط
اولیه رق مجلسی طاعت حق ویرسون. فقط بوحق امیر المؤمنین
حضرتلری حکومتک تکلیفده کوسترلدیکی اوزره اعیان ایله
مشاوره دن صکره کندی طرفدن تقدیر اولنه جن لزوم
اوزرینه استعمال ایلسون. نه کبی احوالده طاعتحق حقنی
استعمال ایدیه جکی ده ایشاحات کافیه ایله تعیین و اول وجهله
قانونه ربط اولسون. خصوصاً اوچ آی ظرفده یکیدن
انتخابات اجرا ایدیلرک ختام مدتده مجلسک یکیدن کشادی اتم
واکمل برصورتده تحت تأمین آلسون.

ایشته، حقیرک مطالعاتم بومرکزده در. اصحاب حل و عقد
رئی و تصورلرنده بصیر و احکمدرلر. امت دخی کندی حقنک
صورت مخافله سنده لاجرم ارشد و انلمدر.

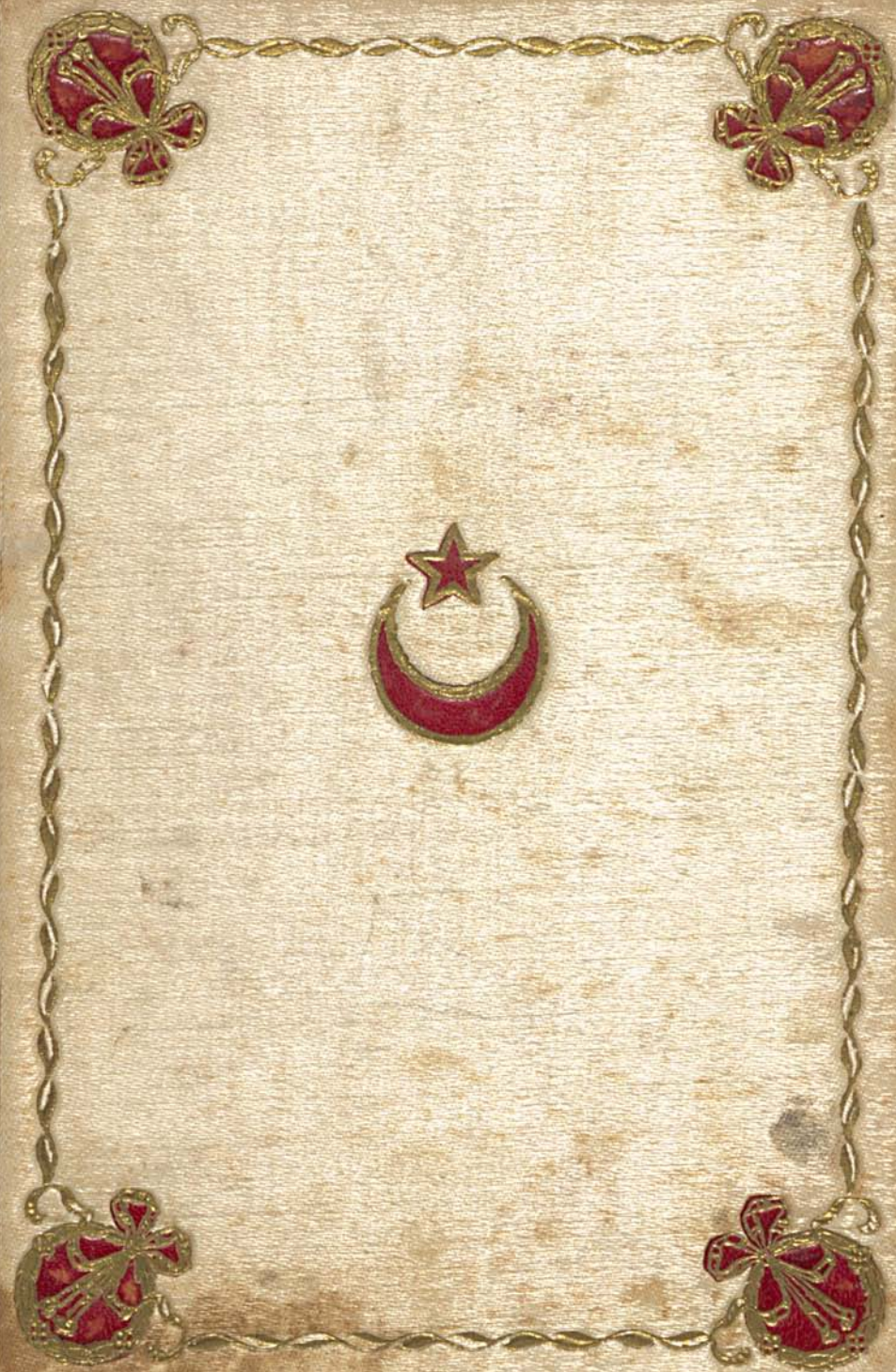
• والله يقول الحق وهو يهدي السبيل •

32

110

948

نظر اسلامیه مقام خلافت

29
T. 32 M.
MILN. SARAYLAR
110 948

